

L
I
S
T
O
P
A
D

Časopis studenata zapadne slavistike
Filozofskog fakulteta u Zagrebu

broj

09

listopad 2015.

Sadržaj

Uvodnik.....	01
Članci.....	02
Festivalsko ljeto u Slovačkoj.....	02
Intervju s Martinom Machatom.....	04
Obljetnica oslobođenja Auschwitza.....	06
Razgovor s Filipom Jandourekom.....	08
Susret slovačkog veleposlanika i studenata slovakistike.....	10
Peter Pišt’anek.....	11
Prijevodi.....	13
Vladimír Balla – Vzácnosť.....	13
Alen Bović – Metastaze.....	17
Ivan Krasko – izbor iz poezije.....	20
Kryštof i Eva Frühligová – Pan Sen.....	21
Siniša Glavašević – O poeziji.....	22
Wojciech Kuczok – kratke pripovijesti.....	26
Grupa Myslowitz – Chłopcy.....	30
Jaromír Nohavica – izbor iz poezije.....	31
Schetyna – poljski ministar vanjskih poslova.....	33
Mariusz Szczygiel – Kafkárna.....	35
Mariusz Szczygiel – Láska nebeská.....	38
Marcin Świetlicki – izbor iz poezije.....	41

Uvodnik

Dragi čitatelji,

s veseljem možemo odahnuti – i deveti smo broj uspješno priveli kraju.

Uz snažnu motivaciju naših novinara i prevoditelja, kao i pomoć uvijek brzih lektora zasukali smo rukave i složili još jedan češko-poljsko-slovački međunarodni kolaž.

Donosimo izbor iz poezije Marcina Świetlickog i Ivana Kraskog, prijevode pripovijedaka, intervjuje, a osvrćemo se i na festivalsko ljeto u Slovačkoj, kao i 70. obljetnicu oslobođenja Auschwitzta.

Pozivamo sve kreativce da nam se priključe i sudjeluju u zimskom broju, a dotad vam želimo ugodno čitanje.

Veliki pozdrav od uredništva!

Tena Strahinec (polonistika), Antonela Lakoš i Marina Kolesarić (slovakistika),
Eva Leš i Tena Šinjori (bohemistika)

Uredništvo

Tena Strahinec

thora3012@gmail.com

Antonela Lakoš

antonela.lakos@gmail.com

Marina Kolesarić

mcolesar@ffzg.hr

Eva Leš

eva.lesh@gmail.com

Tena Šinjori

cupko8@gmail.com

Dizajn

Tena Strahinec

thora3012@gmail.com

Dizajn naslovnice

Marko Kunštek

markisha3@hotmail.com

Kontakt

casopislisty@gmail.com

Poljski

Slovački

Češki

Festivalsko ljeto u Slovačkoj

Josipa Zrnić
jzrnic@ffzg.hr

Festivali su manifestacije čija je zadaća prikazati neki aspekt umjetnosti ili života. Nekada su festivali imali primarno religijski karakter, no danas su se njihovo značenje i uloga znatno proširili.

U posljednje vrijeme slovačka scena se obogatila brojnim festivalima, a mi smo se potrudili pronaći i izdvojiti one najzanimljivije. Iako svi usporedno s riječju ljeto razmišljaju o moru, plaži, kupanju i odmoru, važno je napomenuti kako se i u europskoj metropoli kao što je Bratislava, ali i drugim manjim gradovima također moguće zabaviti, aktivno provesti svoje vrijeme i uživati.

Na programu ljetnih festivala u Slovačkoj uistinu se može pronaći ponešto za svakoga. Bez obzira na vrstu festivala, žanr izvođenja ili mjesto održavanja, slovački ljetni festivali iznimno su bogati ponudom i sadržajima.

Jedan od najvećih, ako ne i najveći, jest gradski festival u Bratislavi. Održava se već 40 godina te kroz tri ljetna mjeseca nudi mnoštvo glazbenih, plesnih i kazališnih događanja.

Za djecu je najzanimljiviji cjelodnevni spektakl „Vitezovi na Devinu“ gdje se posjetitelji vraćaju u doba vitezova, dama i trubadura. Mačevanje, dvoboj na konjima i dječje viteške igre te plesovi samo su dio bogatog programa koji uveseljava ljude. Osim srednjovjekovnog doživljaja, u sklopu ljetnog gradskog festivala održava se i „Međunarodni festival dječjih folklornih grupa“, ali i festival pod nazivom „Bilo jednom davno“, gdje se djeca mogu uključiti u interaktivne radionice i čitanje bajki, a odrasli vratiti u djetinjstvo.

Osim zabave za djecu, zanimljivih događanja za odrasle nikako ne nedostaje – „Međunarodni festival gitare J. K. Mertza“, ECHO (glazbeno-plesne improvizacije), „Moda u gradu“ (modna revija na otvorenom), „Tjedan mađarske kulture“, razni gosti iz Brazila i Italije te mnoge druge atrakcije pridonose doživljaju dinamičnog ljeta u Bratislavi.

Uz, ponudom bogate, Bratislave, u Trenčinu se održava jedan od najpoznatijih glazbenih festivala u Slovačkoj „Bažant Pohoda“. Taj festival glazbe raznih žanrova u trodnevnom trajanju posjeti oko 30 000 posjetitelja, a održava se već 19 godina. Osim koncerata, održavaju se i razne radionice, kazališne predstave, književni skupovi i mnoštvo drugih aktivnosti.

Najveći festival amaterskih kazališnih grupa, „Kasiofest“, odvija se u mjestu Budmerice, gdje se dan i noć mogu gledati predstave i slušati glazba. Nakon završenog kazališnog dijela, nastavlja se živom glazbom i odlaskom u diskoteku do ranih jutarnjih sati.

Ljubitelji animiranih filmova, igara, dizajna, likovnih umjetnosti, radionica te projekcija za živom glazbom neće biti zakinuti. Festival pod nazivom „Fest Anča“ u Žilini, kroz pet dana nudi mnoštvo multimedijских doživljaja, poput projekcije filmova nominiranih za Oscara „Pieseň mora“ ili lutkarska bajka „Kto má dnes narodeniny?“ češkog režisera Jiříja Barte.

„Uprising Reggae festival“ pružit će veselje slušateljima istoimenog žanra, a bogata ponuda izvođača i atrakcija već godinama privlači tisuće Slovaka i posjetitelja diljem Europe.

Broj i raznovrsnost festivala u Slovačkoj zbilja privlači razne posjetitelje i ljubitelje glazbe, plesa i zabave koja traje dugo u noć.

[povratak na sadržaj](#)

Niti jedna vrsta glazbe nije zakinuta pa tako postoji i festival posvećen metal glazbi („Gothoom Open Air Fest“) koji ugošćuje slovačke i češke bendove, ali i strane goste.

Pripadnici hip-hop populacije mogu uživati na festivalu „Elements music festival“ i „Hip Hop Žije“ gdje se, uz brojne izvođače, odvija i prvenstvo Slovačke u beatboxingu.

Na aerodromu u mjestu Piešťany, ljubitelji rock glazbe već dvanaest godina zabavljaju bendovi na festivalu „Topfest“. Ovaj festival svake godine otvara sezonu praznika kada se svi napokon mogu opustiti uz omiljene tonove. „Mazal Tov!“ je festival židovske kulture koji ima za cilj približiti istu široj publici. Odvija se u Košicama te program nudi razne koncerte, izložbe, predavanja i diskusije vođene judaistima i umjetnicima koji znaju prenijeti duh judaizma.

Festivalom čiji naziv u prijevodu znači „puno sreće“ završavamo ovaj poprilično popis festivala u Slovačkoj. Iako smo naveli tek nekoliko festivala, a izvođači se mijenjaju iz godine u godinu, programi se nadopunjuju i obogaćuju te je posjetitelja sve više, sama srž festivala je uvijek ista – veselje, cjelodnevna i noćna zabava, bogatstvo ponude u svakom smislu i nezaboravni doživljaj.

Svatko tko cijeni i rado posjećuje festivale, svakako bi trebao posjetiti Slovačku koja tim sadržajima ne zaostaje ni za jednim gradom u Europi pa i u svijetu.

Interview s mgr. Martinom Machatom, viším lektorom na Filozofskom Fakultetu u Zagrebu i predsiednikom Društva hrvatsko-slovačkog prijateljstva

Antonela Lakoš
antonela.lakos@gmail.com

Ako predseda Spoločnosti chorvátsko-slovenského priateľstva máte určite veľa povinností. Môžem Vás poprosiť, aby ste mi povedali niečo o Spoločnosti a jej aktivitách? Čo teraz chystáte?

Spoločnosť chorvátsko-slovenského priateľstva je občianske združenie, činné už od roku 1993. Funkciu jej predsedu vykonávam niečo vyše roku a pol. Spoločnosť má v súčasnom období vyše päťdesiat členov a v jej programe figurujú najmä kultúrne, vzdelávacie, spoločenské a vydavateľské aktivity. Pri našich finančných možnostiach, podpore z prostriedkov Ministerstva zahraničných vecí Chorvátskej republiky a členských príspevkoch, sa nám podarí zrealizovať ročne približne 15 takýchto podujatí, s čím sme ako spoločnosť dosť spokojní. Ako malé združenie sme toho názoru, že sa nám podarí dosiahnuť lepšie výsledky, ak spojíme sily s ďalšími inštitúciami, preto pri organizácii často spolupracujeme, napríklad s občianskym združením OZ na *Dňoch slovenskej kultúry* v Záhrebe a s Veľvyslanectvom Slovenskej republiky v Záhrebe na výstave fotografií *Pamätníky 2. svetovej vojny na Slovensku*, ktorú si budú môcť od konca júna prezrieť vo vestibule fakultnej knižnice aj naši študenti. V druhej polovici roku máme v pláne napríklad prednášku o Milanovi Rastislavovi Štefánikovi, alebo, spolu s Haulíkovým inštitútom v Trnave, organizáciu dvojdňovej konferencie o významných Slovákoch v chorvátskych dejinách. Bohužiaľ sa nám nepodarilo uskutočniť exkurziu na Slovensko v máji t.r., no keďže sme presvedčení o jej obsahovej kvalite, pokúsime sa ju znovu zrealizovať v termíne 8.-11. októbra 2015.

Môžete mi povedať nejaké detaily o exkurzii, napr. koľko bude trvať a koľko stojí...

Samozrejme. Ide o štvordenný poznávací zájazd s názvom *Po stopách Juraja Jánošíka*. Predpokladaná cena je 900 kún a zahŕňa cestu moderným turistickým autobusom s kapacitou do 50 miest, kvalitné hotelové ubytovanie s raňajkami a vstupy do hradov a múzeí. Členovia Spoločnosti chorvátsko-slovenského priateľstva majú prednosť pri zápise do zoznamu účastníkov výletu, ale prihlásiť sa môžu aj ostatní záujemcovia.

Kam pôjdete a čo všetko navštívite?

Najprv navštívime hlavné mesto Bratislavu a absolvujeme prehliadku bratislavských pamiatok. Večer si účastníci môžu vybrať medzi voľným programom v Bratislave a slávnym muzikálom *Na skle maľované*. Na druhý deň máme naplánovanú návštevu Žiliny, hradu Strečno a potom aj rodisko Juraja Jánošíka.

povratak na obsah

Je to niečo úplne nové, ako to, že navštívite Terchovú?

Jánošík je slovenský národný hrdina. Mnohí ľudia v našej krajine nevedia veľa o jeho živote a ani nemajú možnosť, aby navštívili jeho rodisko, pretože cestovné kancelárie neponúkajú takéto exkurzie. Práve preto sme sa rozhodli urobiť niečo nové a okoreniť program zájazdu jánošíkovskou tematikou. Na tretí deň absolvujeme prehliadku Oravského hradu a rodiska Martina Kukučina. Posledný deň navštívime Liptovský Mikuláš, kde bol Jánošík popravený, a taktiež navštívime aj tamojšie Múzeum Janka Kráľa, a potom máme naplánovaný návrat do Záhrebu. No keďže je to oberačkové obdobie, mohli by sme si cestou späť pozrieť aj to, ako vyzerá na Slovensku na tradičnej hroznovej oberačke.

Za rozhovor ďakuje Antonela Lakoš

Obljetnica oslobođenja Auschwitza 1945.-2015.

„Možete o njemu čitati, možete gledati fotografije, ali kada stojite pred njim, to je stvarnost.“ (Paweł Sawicki, glasnogovornik državnog muzeja Auschwitz-Birkenau)

„Ne želimo da naša povijest bude budućnost naše djece.“ (Roman Kent, preživjeli)

Izgradnja mreže koncentracijskih logora pod nazivom Auschwitz započela je 1940. godine pod vodstvom njemačkoga zapovjednika Heinricha Himmlera. Čak 17 000 lokalnog stanovništva bilo je izbačeno iz svojih domova, te je dovedeno tristotinjak Židova koje je sagradilo temelje kampa čija je prvotna namjena bila pritvor za političke zatvorenike. No, doveden je velik broj ljudi, a prostor je dosegao veličinu od 40 kvadratnih kilometara. Postojala su tri glavna kampa: Auschwitz I. (prvi i administrativni kamp) u kojemu je ubijeno oko 70 000 ljudi, Auschwitz II. (Birkenau, udaljen od glavnog kampa 3km) u kojemu je ubijeno oko 1.054.000 ljudi i Auschwitz III. koji je služio kao radnički logor. Unutar kompleksa Auschwitz (pl. Oświęcim) između 1940. i 1945. godine ubijeno je oko 1,1 milijuna ljudi od kojih su 90% činili Židovi, a 10% Romi, Poljaci, homoseksualci, invalidi, sovjetski zatvorenici i protivnici režima. Osim glavnih, postojali su i podkempovi – njih čak 45 sagrađeno je u Blechhammeru, Jaworznu, Trzebini, Mysłowicama, Jawiszowicama i obližnjim gradovima.

Od 7000 zaposlenika logora žena je bilo tek dvjestotinjak. Velik dio zaposlenih SS-ovaca tamo je i živio, dovodio svoje obitelji te kratko vrijeme koristeći se uslugama knjižnica, kafića, bazena i kazališta.

U drugoj polovici 1944. godine pod Himmlerovim naredbama uništen je velik dio dokaza o zločinima počinjenima u Auschwitzu, poput paljenja popisa imena deportiranih Židova i smaknuća zatočenika koji su upravljali plinskim komorama i krematorijima čime se broj svjedoka znatno smanjio.

Nacisti su, znajući da se sovjetski vojnici približavaju Auschwitzu, organizirali „marš smrti“ čiji je cilj bio evakuirati zatvorenike u druge logore. U samo nekoliko dana iz Auschwitza je premješteno oko 60 000 ljudi. Zatvorenici koji nisu mogli sudjelovati u maršu bili su u smrtonosnoj opasnosti: većina ih je ubijena, a 7500 ih je uspjelo izbjeći zacrtanu sudbinu.

Krajem siječnja 1945. Krematorij I je pretvoren u atomsko sklonište, dok su Krematorij II, III, IV i V te Kanada II, kompleks baraka u kojima su držali stvari zatočenika – srađani sa zemljom. Vojnici su pronašli 370 000 odijela, 837 000 komada ženske odjeće i 7.7 tona ljudske kose.

Vojnici Crvene armije otvorili su vrata logora smrti i oslobodili ga 27. siječnja 1945. Odmah nakon oslobođenja na mjestu strašnog zločina pružena je pomoć stradalima kojima je bilo potrebno liječenje, dok je lokalno stanovništvo otišlo u potragu za zlatom među grobovima i pepelom. Auschwitz je počeo raditi kao muzej 1947., a na listu kulturne baštine UNESCO-a uvršten je 1979. godine.

Ove godine obilježena je 70. obljetnica oslobođenja u raznim dijelovima Europe, kao i u izraelskom muzeju holokausta, Yad Vashemu. Njemačka je odala počast slažući cvijeće uzduž tračnica koje su vodile zatvorenike u logore smrti, a Češka zapalila svijeće na području Theresienstadta, bivšeg

Tena Strahinec
thora3012@gmail.com

[povratak na sadržaj](#)

koncentracijskog logora smještenog unutar njihovih granica. Francuski predsjednik Francois Hollande i njemačka kancelarka Angela Merkel osvrnuli su se na suvremeni problem antisemitizma. Na ceremoniji u Poljskoj sudjelovao je nizozemski kralj Willem-Alexander, američki redatelj Steven Spielberg koji je režirao *Schindlerovu listu*, njemački i ukrajinski predsjednici Joachim Gauck i Petro Porošenko, belgijski i nizozemski kraljevi te mnogi drugi. Preko tračnica u Auschwitzu podignut je veliki bijeli šator unutar kojega je održana ceremonija sjećanja na nesretne žrtve mračnog doba povijesti i zacijelo jednog od najhladnijih i najokrutnijih razdoblja međuljudske povijesti. Počast je odana paljenjem svijeća na Vratima smrti, platformi za istovar na željezničkom ulazu u logor Birkenau. Na događaju je sudjelovalo tristotinjak preživjelih. Njihove priče čuvaju sjećanje na stvarne događaje, ali kad one nestanu jedini će svjedoci biti fizičke strukture Auschwitza: 155 zgrada, 300 ruševina i tisuće predmeta (naočale, kose, proteze). Muzejski konzervatori ističu da postoji velik problem s obzirom da troškovi konzervacije iznose 4-5 milijuna eura godišnje tako da će neki simboli, poput pronađene kose, zauvijek nestati.

Odlukom UN-a, 27. siječanj se od 2006. godine obilježava kao Međunarodni dan sjećanja na holokaust.

Euromajdan – Ukrajina, objektivom čeških fotografa, u Zagrebu (razgovor s Filipom Jandourekom)

U galeriji *Crveno i crno* u Zagrebu 23. travnja bila je otvorena izložba *Euromajdan* dvojice čeških fotografa – Filip Jandoureka i Filipa Singera. Izložene fotografije nastale su 2014. godine u Ukrajini tijekom događanja na Majdanu.

Osim veleposlanika Češke Republike Martina Košatke i veleposlanika Ukrajinske Republike Oleksandera Levchenka, gostima se obratio i jedan od autora izložbe, fotograf Filip Jandourek s kojim smo nakon otvaranja imali čast razgovarati.

Studenti: Kako je došlo do toga da ste radili u Ukrajini? Je li to bila slučajnost (zbog prirode vašeg posla) ili su u to bili uključeni i vaši osobni interesi?

F. Jandourek: Tamo su, zapravo, poslali medije - novine za koje smo fotografirali. Filip Singer fotografira za europsku agenciju *European Pressphoto Agency*, a ja sam fotografirao za jednu američku agenciju. No, bilo je to i zbog toga što smo Česi i Ukrajina nam je bliska, znamo nešto ruskog, i ja i Filip, tako da su nas odabrali i jer smo upoznati sa situacijom i govorimo ruski.

S: Radili ste tamo i s volyńskim Česima, potomcima čeških emigranata koji su se u Ukrajinu doselili u drugoj polovici 19. stoljeća. Bavite se i njihovom problematikom?

F.J.: Da, ali to je bilo u drugo vrijeme, nakon proljeća, bio sam tamo tada i poslije toga još valjda triput i bilo je to ugodno i zanimljivo druženje. Tom temom bavim se još sad. Jedan dio tih ljudi već se uspio vratiti u Češku. Bio sam tamo na kraju veljače u jednom selu na istoku Ukrajine i fotografirao sam ih baš kako se spremaju na selidbu natrag u Češku. Ukrajina mi je bliska. Filipu također, zato što on tamo putuje već dosta dugo, isto kao i u Rusiju. Tako da nije bilo samo zbog posla, već je to za nas bilo zanimljivo druženje, doživljaj...

S: Od vaših fotografija ovdje na izložbi možemo vidjeti samo portrete. Inače također fotografirate samo portrete? Mislite li da je to najbolji način kako zahvatiti događaje u društvu – preko pojedinaca?

F.J.: Da. To me zabavlja, zato što te ljude mogu prije fotografiranja upoznati, mogu s njima razgovarati, mogu ih slušati te malo i utjecati na rezultat same fotografije, na to kako će ona izgledati. To zahtijeva određenu stilizaciju. Zanimljiv mi je i susret s tim čovjekom, kao i to da mogu uspostaviti neku komunikaciju što kod reportažne fotografije nije moguće.

S: Dakle na svoj je način to posao na granici sociologije, novinarstva i umjetnosti. Možete li to jasno razlikovati, gdje završava njegov novinarski, a gdje počinje umjetnički dio? U kojoj je mjeri to za vas posao, a u kojoj nešto drugo?

F: Ja, i kad fotografiram po narudžbi ili kao novinar, radim to s punim žarom kao kad radim na vlastitom projektu. Mislim da je to važno. Naravno, kad čovjek radi nekakvu narudžbu za medije, kreće se u određenim granicama. Ta fotografija mora zadovoljavati neke kriterije da bi se prodala na tržištu, mora

Mateja Milinković
matejazlo@hotmail.com

Nia Stjepčević
nia@post.t-com.hr

Tena Šinjori
tsinjori@ffzg.hr

[povratak na sadržaj](#)

biti vizualno zanimljiva, mora sadržavati jasne informacije kako bi gledatelj na prvi pogled vidio o čemu se radi. Često za to imate malo vremena, fotografiju morate brzo nekamo poslati. Prednost je u tom slučaju taj stres, adrenalin, dok kad radite na svom vlastitom projektu, svoje vlastito djelo, imate i više vremena za razmišljanje, za zagrebatu pod površinu i više se tomu posvetiti... To je svakako prednost.

S: Fotografirali ste i Ludvika Doležala. Ta me se fotografija dojmila, no o njemu nažalost nisam uspjela naći nikakve informacije osim onih pojednostavljenih, banaliziranih da je nekada živio normalnim životom, a sad dane provodi paljenjem stvari te da ga se naziva *najprljavijim čovjekom Europe*. Upoznali ste se s njim? Jeste li imali priliku razgovarati s njim i upitati ga o razlozima njegova čina?

F: Da, da. To je poseban čovjek, do nekog trenutka živio je normalnim životom, ali se nešto dogodilo, imao je različite probleme, umrli su mu rođaci nakon čega je počeo živjeti u gradu kao beskućnik. On je poseban, ljudi mu nisu potrebni, preselio se na napušteno imanje nedaleko Bydžova i tamo živi već kojih šest godina kao pustinjač. Strašno draga ljudina. Izgubio je kontakt sa stvarnošću, ne može se s njime razgovarati. To je vjerojatno jedan od najzanimljivijih ljudi koje sam u cijelom svom životu upoznao. Cijela priča o njemu malo je senzacionalistički pretjerana. Za fotografa je susret s njim fantastičan, zato što on tamo živi u nekakvoj zgradi bivšeg poljoprivrednog društva koja se već raspada, to je na ogromnom prostoru, a on je tamo sam. Ima jedan hobi - pali sve što može. To radi kako bi si ispunio vrijeme, ali i da mu ne bi bilo hladno. Tako da to nije bez razloga kako to često prikazuju mediji.

S: Prvi ste put u Hrvatskoj?

F: Nisam. Bio sam ovdje puno puta. Ali u Zagrebu sam prvi put. Sjajno mjesto, lijepo...

Susret slovačkog veleposlanika u Hrvatskoj i studenata slovakistike

Antonela Lakoš
antonela.lakos@gmail.com

Slovački veleposlanik u Hrvatskoj Juraj Priputen je posjetio i Filozofski fakultet u Zagrebu. Prisjetio se što je sve Slovačka dobila sa ulaskom u Europsku uniju i kako se zatim odvijao njen razvitak. Naglasio je veće plaće, manju nezaposlenost, ali i mogućnost trgovanja sa svim zemljama članicama.

Zatim je razgovor krenuo u prijateljskom tonu te su ga studenti upitali kako izgleda običan dan veleposlanika. Objasnio je kako rano ide na posao kao i svi drugi, ali kao predstavnik Slovačke republike mora prisustvovati na različitim događanjima pa je tako npr. bio i na proslavi Svjetskog dana Roma. Sa svakim danom ima novi program i nova događanja na kojima mora prisustvovati.

Istaknuo je kako zasigurno 250 tisuća Slovaka svake godine dođe ljetovati u Hrvatsku. Riječ je o bliskim državama koje imaju slične jezike te su i povijesno bliske. Slovački veleposlanik je usporedio i dva glavna grada i njihovu sličnost. Zagreb ga jako posjeća na Bratislavu te smatra kako se jako brzo naviknuo na život u Zagrebu te se osjeća kao kod kuće. Jako mu se sviđa hrvatski jezik i dobro ga govori, ali naglašava kako je to sve utjecalo i na njegovu obitelj. Djeca su se brzo navikla i već nakon tri mjeseca su jako dobro usvojili hrvatski jezik.

Za kraj je zaželio sreću svim studentima u daljnjem studiju: „Držim Vam palce“.

[povratak na sadržaj](#)

Početak devedesetih, slovačka čitateljska publika dobila je priliku uvrstiti još jedno ime na popis kapitalnih djela nacionalne književnosti. Naime, 1991. godine, na književnu je scenu stupio roman prvijenac majstora kombinacije tradicionalnog i modernog koji će neslućenom brzinom zauzeti drugo mjesto na listi najprodavanijih djela slovačke književnosti dvadesetoga stoljeća. *Rivers of Babylon* debitantsko je djelo ekscentričnog, ali genijalnog i neponovljivog autora koji je ovog proljeća svojevrijedno napustio ovaj svijet, pridruživši se tako svom velikom prijatelju i književnom uzoru, Rudolfu Slobodi.

Peter Pišťanek rođen je 1960. godine u bratislavskom predgrađu, Devínskej Novej Vsi, koje ga je, prema kritičarima, obilježilo i u književnom smislu. Pišťankovi likovi putuju iz sela u grad koji im istovremeno predstavlja i nedostižan cilj i mjesto toliko drugačije od svega što znaju i na što su navikli, da čak i kad se društveno afirmiraju unutar gradske zajednice, u njoj zauvijek ostaju stranci.

Unatoč mnogobrojnim kritikama i "prašini" koju je u tim vodama podigao nakon izdavanja *Rivers of Babylon*, Pišťanek ostaje vjeran sebi i svom stilu, pa tako i u ostalim poznatim djelima (poput zbirke novela *Mladý Dôňč* iz 1993.) glavna karakteristika njegove tvorbe ostaje jednostavnost naracije te oseban i originalan pristup stvarnosti.

Njegove bismo likove mogli nazvati anti-junacima; većina ih je mentalno ili tjelesno ograničena ili jednostavno ne posjeduje uobičajene karakteristike glavnih likova na kakve smo navikli. Upravo je činjenica da se toliko razlikuje od ostalih autora Pišťanka apsolutno izdvojila od svih slovačkih autora, posebice od velikana poput Tajovskog, Timrave ili Kukučina i ostalih zvučnih imena. Štoviše, upravo njih Pišťanek uspijeva sjajno parodizirati, aludirajući pritom na svijet i društvo slovačkog kritičkog realizma. Ipak, on nikad ne moralizira. Ostavlja čitatelju dovoljno slobode da sam procijeni i odluči u kojoj mu se mjeri (ne) sviđaju određeni postupci ili razmišljanja likova. Usto je sposoban napisati lako čitljive tekstove koji na taj način postaju dostupniji čitateljima. Rečenice su kratke i oštre, a glavni cilj nije stvaranje umjetničkih rečeničnih struktura, već postizanje što bržeg odvijanja radnje.

Ponekad degutantno humor s primjesom apsurdno prouzročio je mnoge diskusije o stvarnoj kvaliteti njegove proze. Prema Petru Darovcu, poznatom slovačkom kritičaru, jedna od temeljnih Pišťankovih ideja je šokiranje čitatelja. Kad u tome uspije, zapravo dobiva upravo ono što želi – izazvati reakciju. Autoru poput njega nije važno je li ona pozitivna ili negativna.

Iako je Pišťankova proza na granici crnog humora i morbidnosti, on ipak uspijeva ostati u granicama umjetničkog. Teme kojima se bavio itekako su suvremene; svijet je prepun Ráczova, snalažljivih lopova koji pomoću novca postaju gospodari univerzuma, a ljudi ih i dalje slijepo slijede i pokoravaju im

se jer nisu sposobni razmišljati sami. Susrećemo i mnoge Dôňčovce koje apsolutno ne zanima ništa mimo njihovog vlastitog teritorija. Postoje i mnogi drugovi Bozonče, zagovornici "starog sistema" koji žive i djeluju pod parolom "nekad je bilo bolje". Sloboda govora i izražavanje mišljenja te opća kritika i propadanje temeljnih vrijednosti društva Pišt'ankovu prozu čini potpuno prilagođenom vremenu u kojem živimo, jer proizlazi iz činjenice da se neke ljudske osobine nikad ne mijenjaju. Pišt'anek nije autor za svakog; ili ga volite ili ne, ali neosporno je da je svojim djelima uspio nametnuti novi književni stil i da je slovačka književnost izgubila kulturnu osobnost.

Prijevodi

Vladimír Balla (1967.) je suvremeni slovački književnik, prozaik. Debitirao je knjižno 1996. godine zbirkom proze *Leptokaria*. Uglavnom tematizira život outsidera, malograđanštinu, snobizam, beznađe, raspad društva; ironizira ljubav, intimna životna pitanja i traženje odgovora na njih. Kratka priča *Vzácnost'* izašla je 2001. godine u njegovoj četvrtoj zbirci *Tichý kút*.

Vzácnost'

I
Som rozhládený, vzdelaný, zdravý a slušný človek, veď ma, kurva, poznáte. O to šokujúcejšie sú momenty, keď sa mi náhle zatmie pred očami a odrazu akoby som nevedel, kde je sever, v hlave mi zuní, v sluchách puká. Začalo sa to, keď sa zo mňa stal snob – vidíte, jednou z mojích cností je aj úprimnosť – za snobstvo sa nehanbím. Či mám hrošiu? Nie, nemám, pred kozubom mi leží medvedia. Peniaze hrajú prím a teší ma, že som si nahrabal, vzrušuje ma už samotný vlastnícky vzťah, pravdaže, nielen k prachom, skôr všeobecne: dom, exkluzívna žena, obstojné dieťa – jedno, lebo v tomto naozaj netreba preháňať. Dom, ženu i dieťa vystavujem na obdiv, nech ľudia závidia, lebo to je najlepšie – keď závidia! Pozrite sa, je jasné, že platí istý hodnotový rebríček, vytvorený spoločnosťou, a kto vytvoril spoločnosť? My! My sme usporiadali svet, všetko má teraz svoje miesto, darmo to chce niekto prevracať, rebríček nepustí. Môžu nám hovoriť, že peniaze sú zlé, že morálne hodnoty sú dôležitejšie, že duchovno má prednosť pred materiálom, a podobné také drísty. To tvrdia neschopáci. Buzíci! Ale kto ich počúva? Keď si prevážam riť na novučičkom džipe za milión, kto ich počúva? Každému od závidi ovisne pera. Slintajú! Vyvaľujú buľvy, kokoti, hneď im prechádza chuť na drístanie. To sú prosto hodnoty! Žiadne chiméry o všeobjímajúcej láske a odpustení. Len si hovorte, čo chcete, spoločnosť ako veľký mysliaci a cítiaci celok vie svoje, to my sme tá posratá spoločnosť, my sme kolektívne vedomie: vieme, na čom záleží! Je to aj historicky podmienené – aristokracia na jednej strane, begáž na druhej strane. A toto ty chceš zmeniť, kamarát môj? Hovorím si zakaždým, keď počujem o Ježišovi. Spoločnosť sa nedá oklamať. Ľudia ma obdivujú, ohromuje ich lesk môjho nového fára a cecky mojej ženy.

II
Dobre, býval som aj iný. Nebudem tajiť. Koniec koncov, niektorí si dodnes pamätáte, aký som býval. Tvrdíte: Ajn bol umelec. To dnes už beriem, ako urážku, a vy to tak aj myslíte. Jasné, Ajn bol zdanlivo nesebecký romantický tík, ktorý nevedel, ako to fičí. A čo – všetci sme raz boli mladí, nie? Mladí a hlúpi, nie? Miloval som kultúru, miloval som milovanie, miloval som revolúciu, aj vášnivé porevolučné diskusie, neskôr som však bol už čoraz náchylnejší na

Dragocjenost

I
Osoba sam širokih pogleda, obrazovan, zdrav i pristojan čovjek, pa do vraga, znate me. Zato su šokantni trenutci kad mi se naglo smrači pred očima i odjednom kao da ne znam gdje sam, u glavi mi bruji, u ušima puca. Započelo je onda kad sam postao snob – vidite, jedna je od mojih vrlina i iskrenost – nije me stid zbog snobizma. Imam li debelu kožu? Ne, nemam, ali pred kaminom imam medvedju. Novac mi je na prvom mjestu i sretan sam što sam ga zgrnuo, uzbuđuje me već sâm vlasnički odnos, istinabog, ne samo prema parama, nego općenito: kuća, ekskluzivna žena, solidno dijete – jedno, jer s tim stvarno ne treba pretjerivati. Kuću, ženu i dijete pokazujem da mi se dive, neka ljudi zavide jer najbolje je – kad zavide! Gledajte, naravno da postoji određena ljestvica vrijednosti koju je stvorilo društvo, a tko je stvorio društvo? Mi! Mi smo uredili svijet, sve sad ima svoje mjesto, uzaludan je pokušaj da se to promijeni, ljestvica ostaje kakva je. Mogu nam govoriti da je novac loš, da su moralne vrijednosti važnije, da duhovno ima prednost pred materijalnim i slične gluposti. To tvrde nesposobnjakovići. Debili! Ali tko ih sluša? Kad vozim dupe u novom džipu od milijun kruna, tko ih sluša? Svi od zavisti zinu. Sline! Beče oči, kreteni, odmah prestanu trkeljati. To su jednostavno vrijednosti. Nikakve fantazije o sveobuhvatnoj ljubavi i praštanju. Pričajte što hoćete, društvo, kao velika cjelina koja misli i osjeća, zna svoje, mi smo to usrano društvo, mi smo kolektivna svijest: znamo što je bitno! To je i povijesno uvjetovano – s jedne strane aristokracija, s druge strane bagra. A ti bi to promijenio, prijatelju? kažem si kad slušam o Isusu. Društvo se ne da prevariti. Ljudi mi se dive, oduševljava ih sjaj moje nove makine i sise moje žene.

II
Dobro, bio sam i drugačiji. Neću tajiti. Na kraju krajeva, neki do danas pamтите kakav sam bio. Tvrdite: Ajn je bio umjetnik. Danas to shvaćam kao uvredu, a vi to tako stvarno mislite. Naravno, Ajn je bio naizgled nesebično romantičan bedak koji nije znao kako stvari funkcioniraju. Pa što – svi smo nekad bili mladi, zar ne? Mladi i glupi, jel? Volio sam kulturu, volio sam voditi ljubav, volio sam i revoluciju i strastvene postrevolucijske diskusije, kasnije sam pak sve više nagin'jao kompromisima, valjda sam postupno postajao pametniji.

Vanja Tomić

vanjatmc@gmail.com

povratak na sadržaj

kompromisy, asi som postupne dostával rozum. A milovanie som vymenil za jebačku. Hneď bolo po starostiach! Predtým som zhľadával na lúkach prvé jaré kvietky, trochu neskôr som často pozoroval meravé zdochliny v bahne pri rieke. Mladický zjednodušené vnímanie dialektiky sveta! Raz či dva razy som pri rieke aj zaspal a jedovaté výpary z mŕtvych obojživelníkov vyvolali vo mne extatické vidiny. Komunikoval som s tými halucináciami, dal som im mená a najintenzívnejšej z nich som venoval podrobnú hagiografiu. A to všetko neustále až po krk v sebaklame! Mladý t'ut'ko!

III

Dnes sa veľmi ľúbim prechádzať popri rieke, rozvážne kráčajúc po asfaltovom chodníku. Hľadím na prírodu a myslím si svoje. Takto v nedelu na prechádzke stretávam tých, čo v našom mestečku niečo znamenajú. väčšinou sú to bývalí komunisti, ale nájdu sa už aj noví zločinci a darmožráči. Všetci sa veľmi dobre poznáme. Bez pozdravu či pevného stisku rúk sa tieto stretnutia nikdy nezaobídu. A pritom kedysi som sa podávania rúk štilil! Veď je to znak snobskej oficiality a rigidnosti, hovoril som si. Dnes? Prvý vystieram pravicu. Akože ústretovo. Pritom hovno ústretovo. Ale niektorých z nich ešte potrebujem, tak čo... Každý nech každého slušne zdraví, nie? A kto má popri sklone k hrabivosti ešte aj sklon k tučnote, nech si len pokojne tučnie. Nedele sú skrátka krásne dni. Pozrieš sa hore: hľa, ako štýlovo letia oblaky!

IV

Lekári? Žiaden mi nevie povedať, čo sa deje s mojou hlavou. Prečo mám neustále migrénu? Tvrdia, že som prepracovaný. Ale čo tá príšerná brutálna žehlička, ktorá mi noc čo noc žeravo jazdí po mozgu, až závitý pukajú a dymia? To je čosi viac než nejaká posratá prepracovanosť. Už nežartuje, kamaráti moji!

V

Oženil som sa ako dvadsaťpäťročný. Ľudia nakoniec vždy upadnú do vzťahu. Stanú sa súčasťou nejakej dvojice. Živia v sebe lásku, až ich láska dokonale uväzní. Potom vo dvojici chodia po svete, od sveta už definitívne odrezaní. Kedysi mi bolo zrejmé, že individuum ešte môže byť naplno a intenzívne aktérom života, ak, pravda, myslí a chápe a cíti, lenže dvojica už nemá takú možnosť. Ale tento deštruktívny aspekt manželstva som postupne prestal vnímať. Schopnosť bez vykrúcačiek prijímať pravdu sa medzičasom vytratila celkom tak ako moje mladické vyumelkované trtkovstvo. Čím viac sa k životu prebúdzal snob, tým menej žil Ajn blúznivec, Ajn revolucionár... Moja úspešná premena dodnes ohromuje závistlivcov. Hovorím, dobre im tak! Ja som spokojný; moja žena je krásna, inteligentná a požívачná malomeštička. Jej rodičia nám zaobstarali najprv pozemok a zatým aj dom. Neskôr potichu odtiahli do starobinca. Odtiaľ si obzerajú svet. Myslím, že ho mali radi.

VI

I vođenje ljubavi sam zamijenio ševom. Brige su odmah nestale! Prije bih tražio prvo proljetno cvijeće na livadama, nešto kasnije bih često promatrao ukočene crkotine u mulju kraj rijeke. Mladenački pojednostavljeno shvaćanje dijalektike svijeta! Jednom ili dva put sam kraj rijeke i zaspao a otrovni plinovi iz mrtvih vodozemaca izazvali su u meni ekstatična priviđenja. Komunicirao sam s tim halucinacijama, dao im imena i najintenzivnijim sam posvetio detaljnu hagiografiju. I to sve vrijeme u samozavaravanju do grla! Mladi glupson!

III

Danas vrlo rado šećem uz rijeku, razborito koračajući asfaltiranim puteljkom. Gledam prirodu i berem svoju brigu. Tako nedjeljom u šetnji srećem one koji u našem gradiću nešto znače: većinom su to bivši komunisti, ali nađu se već i novi zločinci i džabalebaroš. Svi se vrlo dobro znamo. Ti susreti ne mogu proći bez pozdrava ili čvrstog stiska ruke. A nekada mi je rukovanje bilo odbojno! Pa to je znak snobovske službenosti i rigidnosti, govorio sam si. Danas? Prvi pružam desnicu. Ko fol susretljivo. Malo sutra susretljivo. Ali neke od njih još trebam, pa ono... Neka svatko svakoga pristojno pozdravi, jel? I tko je uz lakomost sklon i debljanju, nek se samo deblja. Nedjelje su, ukratko, krasne. Pogledaš gore, gle, kako elegantno putuju oblaci!

IV

Liječnici? Ni jedan mi ne može reći što se to s mojom glavom događa. Zašto stalno imam migrenu? Tvrdi da sam iznuren zbog posla. Ali ta ogavna brutalna pegla, koja mi svaku noć užareno klizi po mozgu da mi vijuge pucaju i dime? To je nešto više od usrane iznurenosti poslom. Ne zbijate više šale, prijatelji moji!

V

Bilo mi je dvadeset pet godina kad sam se oženio. Ljudi se na kraju uvijek uvale u vezu. Postanu dio nekakvoga para. Hrane u sebi ljubav dok ih ljubav totalno ne okuje. Zatim u paru hodaju svijetom, od svijeta već definitivno odcijepljeni. Nekada je bilo jasno da individua još može biti potpuno i intenzivno akter života ako, doduše, misli i shvaća i osjeća, dok par već nema tu mogućnost. Ali taj destruktivni aspekt braka sam postupno prestao primjećivati. U međuvremenu sam u potpunosti izgubio sposobnost prihvaćanja istine bez iskrivljavanja baš kao i to moje dječacki odglumljeno budalaštvo. Što više se budio snob, manje je živio Ajn sanjar, Ajn revolucionar... Moja uspješna promjena i dan danas zadivljuje zavidne. Kažem, neka im je! Ja sam zadovoljan: moja žena je prelijepa, inteligentna i hedonistička malograđanka. Njeni roditelji su nam najprije osigurali zemljište, a zatim i kuću. Kasnije su se u tišini povukli u starački dom. Odatle promatraju svijet. Mislim da su ga voljeli.

VI

povratak na sadržaj

Ale som teraz vari chorý? Nevyliciteľne, záhadne poškodený? Niekedy, keď si ľahnem na posteľ a upriem zrak na strop, vidím, ako sa pri lustrí vznáša svetielkujúci, priesvitný prízrak. Do spalne potom zvyčajne vojde manželka a rozhovori sa o nehnuteľnostiach. Niekedy ma začne bozkávať. Pritom mladý Ajn kedysi oblizoval oplŕtú starú stenu, aby dokázal, že medzi bozkami a flusancami na murive niet rozdielu! Žena mi v spálni vsúva jazyk do papule a tu zrazu tma, tá udesná tma pred očami, tma a bolesť, výbuchy za lebečnou kosťou, bolesť puchne ako balón – meravo ležím s otvorenými ústami – žena mi v nich špára jazykom a myslí si, že to z jej aktivity som taký pať – a jazyk žena vnára priam do rôsolu utrpenia, zhmotneného utrpenia za ľudskými perami.

VII
Minule som na prechádzke pri rieke stretol bývalého spolužiaka zo základnej školy, tuctového dobráka, nuž zachcelo sa mi práve jemu sa postťažovať: takí ešte človeka nefalšovane poľutujú. Hovorím mu, zle je, Jožino, umieram, takto, postojačky, ako strom, plnený motorovou, chápeš? Netáraj, povedal, šecker sa dneskej mení, koloce, klokoce, bubloce, no ale to ešte neni koniec sveta, plesol ma po pleci, koniec sveta ešte né! V poriadku, pomyslel som si, aj to je útecha.

VIII
Pracujem s ľuďmi. Mám v tom dlhoročnú prax. No a nedávno komunikujem seriózne s človekom, hej, človek mi práve ide odovzdať nejakú sumičku, chápete, aby som následne niečo podnikol v jeho záležitosti, viete, a zrazu, uprostred mojej priamej, inteligentnej, odzbrojujúco fundovanej reči... v polovici vety, naozaj, v samej polovici vety... zatmenie, besná žehlička mi zasa jazdí po závitoch, len hovorím, hovorím ďalej s dotyčným, ale to už... to už akoby niekto iný hovoril... a ja sa venujem iba príšernej bolesti... niekto iný zatiaľ... z tých mojich úst... no... Vybehnem na chodbu a tam pri hajzli zhrozene precitujem nebyvalú hladkosť, neviem to inak pomenovať, cítim tú... iskrivo bolestivú hladkosť... Lebo čosi mi vyhladzuje vnútro hlavy.

IX
Alebo prednedávnom, kamaráti moji? Čítam štúdiu súčasného postštrukturalistu – po niekoľkých vetách ma obklopí tma – šlus! – je po filozofii! A veľa ďalších takých príkladov.

X
Sa to celé nejako. Ten život. Ved' nebyval taký. Áno, zrazu sa sťažujem, hoci viem, že by som nemal, lebo vaša závisť tým pohasne, utrpenie úspešného muža vás asi parádne roztatári, rozjarí, napokon mi už ani džíp, ani luxusný dom, ani žena-radodajka nepomôžu vo vašich očiach! Ale... ale keď tie bolesti. Pritom situácia sa vyvíja a tá čudná žehlička v hlave už vlastne ani tak neomína, už tak... nevyčíňa. Akoby čosi pracovalo už iba na posledných, nepatrných úpravách. Posledné ťahy... Dôsledné, pomalé,

VI
Zar sam sada bolestan? Neizlječivo, misteriozno ranjen? Ponekad, kad legnem na krevet i usmjerim pogled prema stropu, vidim kako se kraj lusteru uzdiže svjetleće, prozirno prividenje. Zatim u spavaću sobu obično uđe žena i raspriča se o nekretninama. Ponekad me počne ljubiti. Nekad davno mladi bi Ajn počeo lizati stari zapljuvani zid kako bi dokazao da između poljubaca i slina na žbuci nema razlike! Žena mi u spavaćoj gura jezik u usta i odjednom je tama, ta jeziva tama pred očima, tama i bol, eksplozije u lubanji, bol natiče kao balon – ukočeno ležim otvorenih usta – žena mi po njima vrti jezikom i misli si da sam zbog nje tako zabezknut – i žena uranja jezik ravno u bazen muke, utjelovljene muke iza ljudskih usana.

VII
Zadnji put sam u šetnji kraj rijeke susreo prijatelja iz osnovne škole, običnog dobričinu pa mi je došlo da se baš njemu požalim: takvi kao on još uvijek znaju iskreno žaliti čovjeka. Kažem mu, nije dobro, Jožek, umirem, ovako, stojeći, kao stablo koje pili motorka, kužiš? *Ne pričaj gluposti, se sa danes meni, vrije, klokoće, ključa, no još ni konec sveta, potapšao me po leđima, konec sveta još ni!* U redu, pomislio sam, i to je utjeha.

VII
Radim s ljudima. Imam u tome dugogodišnje iskustvo. A nedavno ozbiljno komuniciram s čovjekom, jel, čovjek mi upravo ide dati neku svoticu, kužite, da napravim nešto za njega, znate, i odjednom, usred mog izravnog, inteligentnog, razoružavajuće potkovanog govora... na pola rečenice, stvarno, na samoj polovini rečenice... zamračenje, bijesna pegla opet mi klizi po vijugama, samo pričam, dalje pričam s dotičnim, ali to je već... to kao da već netko drugi govori... a ja se predajem čudovišnom bolu, netko drugi za to vrijeme... iz tih mojih usta... no... Izletim na hodnik i tamo kraj zahoda zgroženo proživljavam nevidenu glatkoću, ne znam to drugačije nazvati, osjećam tu... iskričavo bolnu glatkoću ... Jer nešto mi zaglađuje unutrašnjost glave.

IX
Ili nedavno, prijatelji moji? Čitam studiju suvremenog postštrukturalista – nakon nekoliko rečenica me obuzme mrak – šlus! – nema više filozofije! I još puno takvih primjera.

X
Sve se to nekako. Taj život. Pa nije bio takav. Da, odjednom se žalim, iako znam, da ne bih trebao jer će se vaša zavist ugasiti, patnje uspješnog muškarca vas valjda pošteno raspale, razjare, na kraju mi više ni džip, ni luksuzna kuća, ni žena radodajka ne pomažu u vašim očima! Ali... ali te glavobolje. Usto situacija napreduje i ta čudna pegla u glavi više tako ni ne smeta, više ni... ne bjesni. Kao da nešto radi još samo na zadnjim, sitnim promjenama. Zadnji potezi... Dosljedno, polako, blago šakljivo klizanje ražarenog metala po mozgu, klizanje, koje uklanja nepravilnosti.

mierne štekľivé kĺzanie rozhorúčeného kovu po mozgu, kĺzanie, ktoré odstraňuje nerovnosti.

XI

Prechádzame sa s manželkou pri rieke. Stískam jej drobnú dlaň. Žena kráča pevným, hrdým krokom. Aká sme my šťastná dvojica! Ale pred sebou zasa vidím nejaký svetielkujúci príznak, prichádza odkiaľsi zo mňa, spoza uboleného čela, trýzni ma nevýslovne, je čoraz väčší, čoraz zreteľnejší, len-len že nedrcne priesvitným plecom do konárov vrby! Vety sa skláňajú k hladine rieky, tiene sa zdanlivo lámu vo vodnom zrkadle, stromiská vzdychajú. Pomaličky začínam rozumieť prechodu myšlienkových procesov do hmotnej formy. Ale poznanie sa rýchlo rozplýva.

XII

Ajn by ešte čosi povedal, lenže strpnuté ústa sa už neotvorili, pery ostali zovreté a jazyk ochromený kľčom. Krutá bolesť sa zaprela o vnútornú stenu lebky, tlačila sa ňu, až hrozilo, že dôjde k explózií a franforce vyrazia von ešte aj nosnými dierkami.

XIII

Bolesť konečne poľavila, lebo Ajn sa zrútil na chodník a umrel. Hlavu má rozčesnutú, puknutú vo dvoje. Ľudia sa zhromažďujú okolo tela. Ajnova manželka nehybne stojí nad mŕtvolou. Plakať na verejnosti je také nevkusné a ponižujúce, myslí si, a tak len mlčky pozerá na mužovu hlavu. V mláke krvi pri roztvorenej lebke leží namiesto mozgu veľka, jemne tvarovaná, hladučká perla nesmiernej ceny.

XI

Šećem sa ženom uz rijeku. Stiščem joj sitni dlan. Žena korača čvrstim, ponosnim korakom. Kakav smo mi sretan par! Ali ispred sebe opet vidim nekakvo svjetleće priviđenje, dolazi odnekud iz mene, ispod bolnog čela, muči me neopisivo, sve je veće, sve očitije, samo što ne zapne prozirnim ramenom za vrbine grane! Grane se savijaju nad površinom rijeke, sjene se naizgled lome u odrazu vode, ogromno drveće uzdiše. Polako počinjem razumjeti prijelaz procesa razmišljanja u čvrst oblik. Ali spoznaja se brzo rasplinjuje.

XII

Ajn bi još ponešto rekao, samo se utrnula usta više ne otvaraju, usne ostale zatvorene a jezik zatumljen u grču. Oštar bol se naslonio na unutarnju stranu lubanje, stišće ju toliko da prijeti eksplozija i da će komadi izaći van čak i kroz nosnice.

XIII

Bol je konačno ustupio, jer se Ajn srušio na hodniku i umro. Glava mu je razvaljena, prepovoljena. Ljudi se skupljaju oko tijela. Ajnova žena nepomično stoji nad tijelom. Plakati u javnosti tako je neukusno i ponižavajuće, misli, pa šutke gleda u muževu glavu. U lokvi krvi kraj otvorene lubanje umjesto mozga leži veliki, blago brušeni glatki biser neprocjenjive vrijednosti.

Alen Bović

Metastaze, Zagreb 2006.

Dinamo – Rijeka X 3,10, s. 56 – 58.

Hodamo prema stadionu i svi smo nabrijani. Na svakom uglu stoji jebeni murjak. Umišljene pičke, naoružani do jaja skrivaju se iza uniformi. Lako im se tako kurčit. Puna ih je Zvonimirova. Ima još tri sata do početka, taman za cugu. Na Ružmarinki sjednemo ispred dućana. Prištavi kreten na kasi se usral od straha kad smo ušli. Nema se kaj bojat jer mu je njegova gnojova faca najbolja obrana. Ne bi ga taknul ni štapom. Krpa, kaj buš ti? – pita me Cic. Daj Žuju, samo nek je hladna.

Dok Cic plaća, Kina i ja trpamo u džepove stvari s polica. Jebeni osjećaj. Vani Sinke uletava nekim picama. Ne gubi vrijeme. Sere im neke gluposti, a njih dvije se samo cere ko zadnje glupače. Ova viša ima pušačka usta i ono, uopće nije loša, samo kaj mi sad nije ni na kraj pameti zabavati se s nekim droljama. Svi smo nabrijani do jaja jer Armada nije zabancija ko oni retardirani zagorski kmetovi kaj svaki put zbrišu ko zadnje pičke čim nas vide. Ne kužim koji kurac uopće dolaze. Armada je skroz nekaj drugo. Bez obzira kaj je Rijeka najusraniji grad na kugli zemaljskoj, pun Jugoslavena i ostale gamadi, moram priznat da svi mi imamo respekta prema Armadi. Cic je tamo prošle godine popil nož, a Kina ostavil dva zuba na smrdljivom riječkom asfaltu. Ja sam popušil trišu od neke drolje u nekom odurnom salonu za masažu. Zato smo svi posebno nabrijani. Pavelić je fakat bil u pravu kaj je taj odurni grad dal Talijanima. Elegantno se rješil smeća. Onda vidim Deju i Mrtvog kak dolaze prek školskog igrališta. Jebeni ovisnici bi se htjeli igrat opasnih dečkih. Skupa nemaju trideset kila. Samo nam kvare reputaciju.

Krpa, stižu ti kompići – veli Cic.

Takvi nam trebaju, čovjek se zasere čim ih vidi – podjebava Kina.

Mrtvog odmah pošaljem po cugu, a Deju malo jebem po nacionalnoj osnovi. Srbinu Dinamov šal oko vrata stoji ko kravi sedlo. Okrenemo još par rundi i krenemo prema stadionu. Ulica je zakrčena. Jebene murije ima više neg navijača. Kina govori da večeras moramo unesrećit barem jednu komunjarsku obitelj i da bi rađe ubil jednog primorsko-goranskog četnika nego da mu Sharon Stone dvaput popuši. Mi se smijemo.

Jebem ti mater, u tom četničkom gradu još su komunjare na vlasti – doda.

Ulazimo na stadion. Na ulazu nas neka pederčina prepipava od glave do pete i dođe mi da ga pitam jel mu se digo. Pokušavam mu zapamtit facu. Razroki kreten sa svinjskom facom uživa šlatat muškarce. Posle bu ga išo izdrkat, u to se dam kladit.

Gore na tribini razvijemo transparent. Armada ulazi u pratnji murije. Mi počinjemo vikati i gađati ih upaljačima, kovanicama i svime kaj možemo nač po džepovima.

Počinje tekma i mi pjevamo. Odmjeravanje snaga traje već jebenih pol sata, igra se uglavnom oko centra. Još par mlitavih

Alen Bović

Metastaze, Zagreb 2006.

Dinamo – Rijeka X 3,10, s. 56 – 58.

Jdeme ke stadionu a všichni jsme nažhavený. Na každém rohu posranej fízl. Namyšlený slečinky, ozbrojený od hlavy k patě, se schovávaj za tu svoji uniformu. Takhle se předvádět, to jim jde. Je jich plná Zvonimirova.

Do začátku zbývají ještě tři hodiny, akorát tak na pivo. Na Ružmarince sedneme před krám. Uhrovitý výrostek na kase se posral strachy, sotva jsme vešli. Nemá se co bát, ta jeho hnisavá držka je beztak nejlepší obrana. Ani kolo bych si o něj neopřel.

„Krpo, co chceš?“, ptá se Cic.

„Vem mi Žuju, hlavně ať je vychlazená.“

Zatímco Cic platí, Kina a já si cpeme do kapes zboží z regálů. Pocit k nezaplacení. Sinke zatím venku balí nějaký kundy. Ten fakt neztrácí čas. Vykládá jim nějaký hlouposti a ty dvě se řehtaj jak největší blbky. Ta vyšší má pusu tak akorát na kuřbu a celkově není špatná, ale zabývat se nějakějma kurvama je to poslední, co mě teď zajímá. Všichni jsme jak na trní, protože s Armadou není prdel. Ona není jako ty pošahaný vidláci ze Zagorje, který zdrhnou pokaždé, jakmile nás vidí. Nechápu, proč do prdele vždycky vůbec přijedou. Armada, to je něco úplně jinýho. Ačkoliv je Rijeka nejposranější město na světě, plný Jugoslávčů a ostatní špíny, musím priznat, že Armadu všichni respektujeme. Cica tam minulý rok pobodali a Kina nechal na tom smradlavym rijeckym asfaltu dva zuby. Já jsem chytнул kapavku od nějaký děvky v nějakym odpornym masážním salónu. Proto jsme všichni tak nažhavení. Pavelić to udělal správně, když dal to nechutný město Italům. Elegantně se zbavil odpadu. Vidím Deju a Mrtvýho jak přicházejí přes školní hřiště. Posraný závisláci si hrajou na drsný kluky, ale dohromady nemají ani 30 kilo. Jenom nám kazí reputaci.

„Krpo, jdou ti komplikové“, povídá Cic.

„Takový potřebujem, člověk má nadělanou v kalhotách, sotva je vidí“, přisazuje si Kina.

Mrtvýho posílám okamžitě pro chlast a Deju si dobírám kvůli jeho národnosti. Tomu Srbovi sluší šál Dinama jako praseti vesta. Dáme ještě několik rund a vyrážíme ke stadionu. Ulice je ucpaná, posranejch policajtů je víc než fanoušků. Kina říká, že dneska večer kvůli nám musí zaplakat aspoň jedna komoušská rodina, a že by radši zabil jednoho přímořsko-goranského četnika, než aby mu ho Sharon Stone dvakrát vykouřila. Smějeme se.

„To mi poser, v tom četnickym městě jsou komunisti ještě pořád u moci“, dodá.

Vcházíme na stadion. U vchodu nás nějaká buzna kontroluje od hlavy k patě a mě napadne zeptat se ho, jestli se mu náhodou nepostavil. Pokouším si ten jeho ksicht zapamatovat. Šilhavý kretén s prasečí držkou si libuje v ochmatávání chlapů. Vsadím se, že si ho pak půjde vyhonit.

Nahoře na tribuně vytahujeme transparent. Armada vchází v doprovodu policie.

Jakub Fabian

kuba.fabi@seznam.cz

povratak na obsah

proigravanja i kraj je poluvremena. Jedino kaj je bilo za zapamtit su jedna greda, klizeći posle kojeg su onog cigana iznijeli na nosilima i naše vrijeđanje onog crnčuge. Čim majmun primi loptu, skačemo na noge i urlamo: Hu hu hu hu hu hu hu! Onda u jednoj kontri Kizo iz gaća zvadi bananu i hiti je na teren. Crnčuga se počne nekaj bunit, sere sucu neki kurac, širi ruke, a mi rikavamo od smijeha.

Vrati se natrag u džunglu od kud si došiel – više mu Kina.

Iđi brat pamuk, jebem ti mater crnu – dere se Sinke.

Crnce smo svi mrzili, makar nismo poznavali ni jednog. Isto ko i Židove. Njih smo mrzili jer su pokvarena gamad s kopicama koja rovati protiv Hrvatske. Prisere mi se kad ih vidim kak grebu po onom njihovom zidu. Srbe smo mrzili jer je to potpuno normalno.

Drugo poluvrijeme je još dosadnije i vrijeme je da nekaj poduzmemo. Previše je murije i nemoguće je uletit među Armadu. Napižđen sam ko bik jer već se igra sudački produžetak, a još je 0:0 i pušim jebenih petsto kuna kaj sam stavil na ove pičkice. Pederi nisu zaslužili nositi Dinamov dres. Jebem im mater, umjesto da treniraju, oni samo karaju manekenke i preseravaju se s autima. Onda, bijesan ko pas, nogom roknem stolicu i ona pukne na pol. Zemem taj komad i hitim ga prema Armadi. Crvena plastika preleti kordon murjaka i strmopizdi se drito u glavu jednom primorskom Srbinu. Jebem ti mater, koji pogodak. Rikavam od smijeha jer sam razbil pičku nekom debil. Frajer se sklupčal dole na podu i drži si šal na glavi. Krv mu jebeno curi prek face. Kina me tapša po ramenu, a onda i on iščupa stolicu i digno je visoko u zrak. Zavila je dole prema riječkim smradovima, al je oni spremno dočekaju, tak da ovo računam ko promašaj. Za par minuta nebo je prekriveno šarenim stolicama. Jebeni prizor. Trgamo stolice, odvaljujemo komade betona i bacamo na riječke pizde. Duplo je bolje nego kad smo kamenovali vlak s kojim je došla usrana Torcida. Boli nas kurac za tekmu. Armada nam vraća istom mjerom...mater im jebem, uništavaju naš stadion. To nikak nemre proč nekažnjeno.

Dole kod ograde neki se naši dečki tuku s murijom. Par njih je već u terenu. Jebeni murjaci, umjesto da zaustave divljanje primorskih Srba mlate naše dečke. Jurim im u pomoć. Mislim da je to ona ekipa iz Dubrave. Probijam se kroz gomilu sa stolicom kao štitom iznad glave. Jebene murjačke pičke okružile su par naših i mlate ih pendrecima. Dvojica cipelare nekog klinca na podu. Stolicom pogodim murjaka u glavu i on zatetura, a ja ga još šutnem nogom u jaja tak da se skotrlja niz tribine. Dok ga gledam kak se previja, neka pederčina me rokne s leđa. Na trenutak mi se smrači pred očima, a onda vidim gomilu crnih čizmi ispred face. Osjećam udarce i kužim kak mi se krv slijeva niz facu, al ne boli, samo mi se magli pred očima...

Pokrikujemo na nje a zasypáváme je zapalovači, mincem i všim možným, co máme po kapsách.

Zápas začíná a my zpíváme. Týmy se posranou půlhodinu oťukávájí, hraje se hlavně ve středu hřiště. Pár laxních přihrávek a poločas je u konce. Jediný, co stálo za řeč, bylo jedno dřevno, náraz po kterém toho cikána vynesli na nosítkách a naše nadávky na toho negra. Jakmile se k opici dostane míč, skáčeme a křičíme: Hu hu hu hu hu hu! Při jednom protiútoky pak Kizo z kalhot vytáhne banán a hodí ho na trávník. Černoch protestuje, rozhazuje rukama, pláče u rozhodčího a my řveme smíchy.

„Vrat' se zpátky do džungle, odkud si přišel“, huláká Kina.

„Běž sklízet bavlnu, do prdele“, haleká Sinke.

Všichni jsme nenáviděli černochoy, ačkoliv jsme neznali ani jednoho. Stejně jako Židy. Ty jsme nenáviděli proto, protože jsou zkažená špína s čepičkami, která se spikla proti Chorvatsku. Chce se mi zvracet, když vidím, jak škrábou po tý svojí zdi. Srby jsme nenáviděli, protože je to normální.

Druhý poločas je ještě nudnější a je načase něco podniknout. Na stadionu je příliš polišů a nemůžeme jen tak vtrhnout mezi Armadu. Jsem nasranej jak prase, protože už se hraje prodloužení a pořad je to 0:0. Podělámejch 500 kun, který sem vsadil na ty kretény, je ve větráku. Ty teplouši si nezaslouží nosit dres Dinama. At' jdou do prdele, místo aby trénovali, tak vyškávájí s modelkami a předvádí se v autech. Naštvanéj jak pes nakopnu sedačku a ta praskne vejpůl. Kus vezmu a mrštím s ním směrem k Armadě. Červený plast přeletí kordon policajtů a dopadne přímo na hlavu jednomu z těch přímořských Srbů. Do prdele, to byla trefa! Umírám smíchy, protože jsem tomu debilovi právě rozbil kebuli. Frajer se dole na zemi stočil do klubíčka a na hlavě si drží šálu. Po obličejí mu hustě teče krev. Kina mě poplácává po rameni a pak i sám vytrhne jednu sedačku a zvedne ji vysoko do vzduchu. Mrští s ní dolů směrem k těm smradům z Rijeky, ale ti to čekají, takže tohle nepočítám jako trefu. Za pár minut je nebo těch barevných sedaček plný. To je pohled! Trháme sedačky, odlamujeme kusy betonu a všechno to házíme na ty rijecký pizdy. Je to dvakrát lepší než kamenování vlaku, ve kterém přijela ta připsraná Torcida. Zápas nám je vlastně ukradenej. Armada nám to oplácí... do prdele, ničí nám stadion. Za to budou pykat.

Dole u plotu se pár našich mlátí s policií. Někteří už jsou na hřišti. Posraný policajtí, místo aby zastavili řádění těch přímořských Srbů, mlátí naše kluky. Běžím jim na pomoc. Vypadá to na tu skupinu z Dubravy. Prodirám se skrz tu masu lidí se sedačkou nad hlavou jako štítem. Posraný policejní kurvy obklíčily několik našich a mlátí je pendrekama. Dva dokopávájí do nějakého mladíka na zemi. Sedačkou trefím fízla do hlavy, on zavravorá a já ho ještě nakopnu do koulí, takže se skutálí dolu po tribuně.

povratak na sadržaj

Zatímco koukám, jak se koulí, nějakéj buzík na mě nastoupí zezadu. Chvilku mám černo před očima a pak před ksichtem vidím hromadu černých bot. Cítím rány a vnímám, jak mi po obličejí stéká krev. Nebojí to, jenom mám mžitky před očima... ..

[povratak na sadržaj](#)

Šest' hodín je...

Šest' hodín je, odzvonili,
domov delník pospiecha.
Čaká naňho niekto milý,
poosvieži schablé silý,
po klopote útecha.

Len ja sám som, opustený,
na mňa nikto nečeká,
iba smutné štyri steny
– na jednej z nich zavesený
kríž je Syna človeka...

Srdce moje

Srdce moje, bludné srdce,
odcudzené vlastnej hrudi,
kam sa ženieš, kam sa náhliš,
čo t'a vábi, čo t'a lúdi?

Vodievam t'a šírym pol'om
po kvetnastej lúke, nive,
i po háji plnom stínu
učičíkat' túhy divé.

Hl'a, tu v poli plno kvetov,
každý vysmiate má líce,
a tam v háji breza, dubec
dá ti piesn' na tisíce.

V olšinách zas potok hradie
tichú, snivú melódiu,
hravé vlnky prepletavo
z lúčov slnka vence vijú:

Nechceš počut', nechceš vidiet',
odcudzené vlastnej hrudi:
len sa ženieš, len sa ženieš,
kam t'a čierne oko lúdi...

Šest sati je...

Šest sati je, otkucali,
Dom se radniku smiješi.
Čeka na njeg' netko mili,
dade snage svojoj sili,
brigu tada utješi.

Samo ja sâm sam, napušten,
na me nitko ne čeka,
u čet'ri zida osuđen
– na jednom od njih obješen
križ je Sina čovjeka...

Srce moje

Srce moje, koje luta,
otuđeno vlasnih grudi,
kamo ideš, kamo žuriš,
što te vabi, što te budi?

Vodim te širokim poljem
preko livade cvjetne, njive
i po gaju punom sjena
uljuljkati želje žive.

Gle to polje puno cvijeća,
vedrinom snažnom sijeva,
a u gaju breza, hrastek
tebi vječnu pjesmu pjeva.

Johama pak potok gudi
tihu, snenu melodiju,
zaigrane zrake sunca
vodene vijence vijuju:

Nećeš čuti, nećeš vidjet',
otuđeno vlastitih grudi:
samo ideš, samo ideš,
kud ti crno oko sudi.

Kryštof i Eva Frühligová – Pan Sen

Dovolte abych se představil
jsem pan Sen
jsem do srdce řeka, v ní síť,
v níž chceš být ...zcela jistě polapen,
jsem Paříž v ozvěnách
pouhé zrcadlení,
jsem naplněním snah tam, kde nic není
jsem virtuální bytí
a ty lovec chvíl, co se chytí...

v noci sníš mé, já sním tvé
v noci sníš mé, já sním tvé
v noci sníš mé, já sním tvé sny
v noci sníš mé, já sním tvé sny

Dovolte abych se představil
jsem pan Klam
z pod zavřených víček
jak proužek světla unikám,
jak vůně spáleniště
kdes mísí se včera s příště
a dnes vám báječný koktejl
ze lží a představ
namíchám...

v noci sníš mé, já sním tvé
v noci sníš mé, já sním tvé
v noci sníš mé, já sním tvé
v noci sníš mé, já sním tvé
v noci sníš a já spíš. . . ne

Bonjour
est-ce que monsieur le rêve est passé par là
la rivière dans le coeur, la rivière dans le coeur
est là, dedans, un filet
il est dans les il est un
il est une blémitude de volonté
il est le battement virtuel
et je suis le chasseur
et je suis le chasseur
et je suis le chasseur
des moments qui se tractent dans
aimer,,
déception et non pas juste une lumière
qui s'échappe des yeux à moitié fermés
n'est pas

avec tes mains
avec tes mains
virtuel

Dovolte abych se představil
jsem pan Sen
dovolte abych se představil
jsem pan Sen
dovolte abych se představil
jsem pan Sen
dovolte abych se představil
jsem pan Sen
dovolte abych se představil
jsem pan Sen

Kryštof i Eva Frühligová - Gospodin San

Dozvolite da vam se predstavim,
Ja sam gospodin San
ja sam rijeka u srcu, u njoj mreža,
u koju želiš bit... posve sigurno uhvaćen,
ja sam Pariz u odjeku,
puko zrcaljenje,
ja sam ispunjenjem volje tamo gdje ništa nije,
ja sam virtualno bivstvo,
a ti lovac trenutaka, koje se hvata

sanjaš moje a ja sanjam tvoje
sanjaš moje, a ja sanjam tvoje
sanjaš moje, a ja sanjam tvoje sne
sanjaš moje, a ja sanjam tvoje sne

Dozvolite da vam se predstavim
ja sam gospodin Iluzija
pod treptajem oka
kao nit svjetla bježim,
kao miris zgarišta,
negdje gdje stapa se jučer sa sutra,
a danas ću vam veličanstven koktel
od laži i privida
smiješati...

ti sanjaš moje a ja sanjam tvoje
sanjaš moje, a ja sanjam tvoje
sanjaš moje, a ja sanjam tvoje
sanjaš moje, a ja sanjam tvoje
noću spavaš, a ja baš i ne...

Bonjour
est-ce que monsieur le rêve est passé par là
la rivière dans le coeur, la rivière dans le coeur
est là, dedans, un filet
il est dans les il est un
il est une blémitude de volonté
il est le battement virtuel
et je suis le chasseur
et je suis le chasseur
et je suis le chasseur
des moments qui se tractent dans
aimer,,
déception et non pas juste une lumière
qui s'échappe des yeux à moitié fermés
n'est pas

avec tes mains
avec tes mains
virtuel

Dozvolite da vam se predstavim,
ja sam gospodin San
dozvolite da vam se predstavim,
ja sam gospodin San
dozvolite da vam se predstavim,
ja sam gospodin San
dozvolite da vam se predstavim,
ja sam gospodin San

Mirna Vučetić
mvucetic@ffzg.hr

povratak na sadržaj

Poezija: Siniša Glavašević

RIJEČ PRVA

Rat je doista nešto najstrašnije i najpogubnije za čovječanstvo. Još do jučer mnoge geste, pojedine riječi i znakovlja kojima smo se oholo koristili, sada, u vrtlogu smrti, postali su jasniji. Vukovar je zasigurno najskreniji grad na svijetu, jer se svaka riječ može gotovo isti tren ogledati u srcu.

Više vam se u Vukovaru ne može dogoditi da vam netko poželi dobar dan, a da to i ne osjeća. Kad vas pitaju za zdravlje, ne misle na prehladu, reumu ili što slično. Oni zapravo misle o vašem životu i ranama koje ste mogli dobiti čak i kada disciplinirano sjedite u podrumu. Mogli ste ih dobiti i pomažući nekome na ulici. Geler, šrapnel, kuglica, brži su od vaših misli i prekinut će grubo čak i najljepši djetinji san, kao onom šestomjesečnom djetetu u majčinom zagrljaju. Uništiti će i ono malo trenutaka koje svi ratom zahvaćeni otmu da bi makar u mašti bili s dragim ljudima.

Vjerujte, rat je najveća čovjekova niskost koju je u svojoj raskalašenosti smislilo, valjda zato da bi poslije svega i u sažaljenju mogao iznova prljati. Čini mi se, jedan sam od malobrojnih sretnika koji je svoju misao uspio zabilježiti u traganju za izgubljenim, ili još ne stečenim, svejedno. I uvijek, pišući, negdje u dnu svojih misli, a ponekad i pred živom slikom krvi, smrti i razaranja, nisam zaboravljao borbe, hrvatske branitelje koji nisu imali sreće, koji nisu dočekali svoje misli, a kamoli svoje obitelji i svoje ljubavi. Umjesto njih primite i moju prvu riječ, riječ istine i ljubavi.

PRIČA O VREMENU

Čovjeku ništa nije tako teško kao čekati vrijeme – svojih pet minuta. Jer stalno vam se čini da je to vrijeme došlo evo baš sad i, ako priliku sada ne iskoristite, poslije ćete se kajati cijeli život. Vrijeme je na visokoj cijeni, ono se plaća, ono se čuva kao dragulj, vremenu se čovjek divi jer ga vrijeme vremenom satire. I, ako je to istina, onda je vrijeme zapravo gospodar cijelome svijetu. Onome tko nema vremena i za koga vrijeme ne radi, ne piše se dobro. Taj je siromah, tome je odzvonilo. Ne kaže se uzalud sve u svoje vrijeme.

Vrijeme je neumorno. Ono usprkos svojim godinama uvijek korača istim tempom; kao životni usud opominje naše pakosti, pecka sitne ljudske prljavštine, povremeno čak dođe neko čudno, teško vrijeme za sve nas. To se obično dogodi kada se u svijetu nataloži previše zla, pa obična ljudska dobrota bude manja od vijeka, tuga veća od svake radosti, a ljudima ovlada neko ludilo. Tada vrijeme čini svoje. Ono sudi i presudi. A oni koji ostanu kao svjedoci tog vremena, još dugo spominju sve koji dolaze. Ispočetka je njihov glas jak, a poslije tiši, naposljetku kao da i nije više važno. A važno je, jer čovjek neprestano pravi istu grešku, ruši ono što je s vremenom nastalo.

Vrijeme ima svoju aromu, ono je dio svih nas, naših lijepih i onih drugih, teških trenutaka koje

Poezja: Siniša Glavašević

SŁOWO PIERWSZE

Wojna to rzeczywiście coś najstraszniejszego i najbardziej zgubnego dla ludzkości. Jeszcze do wczoraj liczne gesty, pojedyncze słowa i znaki, których kiedyś zuchwale używaliśmy, teraz w wirze śmierci stały się jaśniejsze.

Vukovar to na pewno najszczęśliwsze miasto na świecie, bo odbicie każdego słowa miał w tej samej chwili można odnaleźć w sercu.

W Vukovarze nie może wam się już przydarzyć, by ktoś życzy wam miłego dnia, nie czując do tego szczerą potrzeby. Gdy pytają was o zdrowie, nie chodzi im o przeziębienie, reumatyzm czy coś podobnego. Tak naprawdę mają na myśli wasze życie i rany, które mogliście zdobyć nawet posłusznie siedząc w piwnicy. Można je było zdobyć pomagając komuś na ulicy. Odłamek pocisku, szrapnel, kulka są szybsze niż wasze myśli i gwałtownie przerwą nawet najpiękniejszy dziecięcy sen, tak jak zerwali ze snu to sześciomiesięczne dziecko w uścisku matki. Zniszczą i te rzadkie chwile, które wszyscy objęci wojną chwytają tylko po to, by chociaż w wyobraźni być z najbliższymi.

Wiercie, wojna to największa nikczemność człowieka, którą w swojej rozwiązości wymyślił chyba po to, by po wszystkich i w żalu znów mógł brudzić.

Wydaje mi się, że jestem jednym z nielicznych szczęściarzy, którym udało się zapisać swoją myśl w poszukiwaniu straconego, czy jeszcze niezyskanego, bez różnicy. I zawsze pisząc, gdzieś na dnie swoich myśli, czasami przed żywym obrazem krwi, śmierci i zagłady, nie zapominałem o walczących, o chorwackich obrońcach, którzy nie mieli szczęścia, nie spotkali swoich myśli, co dopiero swoich rodzin i swoich miłości.

Zamiast nich przyjmijcie moje pierwsze słowo, słowo prawdy i miłości.

OPOWIEŚĆ O CZASIE

Dla człowieka nic nie jest tak trudne, jak czekanie na czas – na swoje pięć minut. Bo cały czas wydaje wam się, że oto właśnie teraz nadszedł czas, i, jeśli teraz nie skorzystacie z okazji, to przez resztę życia będziecie tego żałować.

Czas ma wysoką cenę, za niego się płaci, pilnuje jak klejnotu, człowiek podziwia czas, bo czas czasem go miażdży. I, jeśli to prawda, to czas tak naprawdę jest gospodarzem całego świata. Ten, który nie ma czasu i dla którego czas nie działa, ten jest w poważnych tarapatach. Ten jest nędzarzem, jest już po nim. Nie mówi się daremnie wszystko we właściwym czasie.

Czas jest niewyczerpalny. On wbrew swoim latom zawsze kroczy tym samym tempem; tak jak życiowe fatum wytyka nam nasze podłości, drażni drobne ludzkie plugastwa, czasami nadchodzi jakiś dziwny, trudny czas dla nas wszystkich.

Sabina Fučić

s.fucic@gmail.com

povratak na sadržaj

poslije cijeli život pokušavamo zaboraviti, ali nam ne uspijeva.

Nitko ne zna što će mu vrijeme donijeti. A ono svakome daje po zasluži. I možemo se ljutiti koliko nas volja, možemo nalaziti tisuće razloga koji su trebali utjecati na drukčiju našu sudbinu, možemo cijelom svijetu do bola vikati svakojake prostote, vrijeme će opet neumoljivo presuditi u svoju korist.

PRIČA O GRADU

Odustajem od svih traženja pravde, istine, odustajem od pokušaja da ideale podredim vlastitom životu, odustajem od svega što sam još jučer smatrao nužnim za nekakav dobar početak, ili dobar kraj. Vjerojatno bih odustao i od sebe sama, ali ne mogu. Jer, tko će ostati ako se svi odrekne sebe i pobjegnemo u svoj strah? Kome ostaviti grad? Tko će mi ga čuvati dok mene ne bude, dok se budem tražio po smetištima ljudskih duša, dok budem onako sam bez sebe glavinjao, ranjav i umoran, u vrućici, dok moje oči budu rasle pred osobnim porazom?

Tko će čuvati moj grad, moje prijatelje, tko će Vukovar iznijeti iz mraka?

Nema leđa jačih od mojih i vaših, i zato, ako vam nije teško, ako je u vama ostalo još mladenačkog šaputanja, pridružite se. Netko je dirao moje parkove, klupe na kojima su još urezana vaša imena, sjenu u kojoj ste istodobno i dali, i primili prvi poljubac – netko je jednostavno sve ukrao jer, kako objasniti da ni Sjene nema? Nema izloga u kojem ste se divili vlastitim radostima, nema kina u kojem ste gledali najtužniji film, vaša je prošlost jednostavno razorena i sada nemate ništa. Morate iznova graditi. Prvo svoju prošlost, tražiti svoje korijenje, zatim svoju sadašnjost, a onda, ako vam oстане snage, uložite je u budućnost. I nemojte biti sami u budućnosti. A grad, za nj ne brinite, on je sve vrijeme bio u vama. Samo skriven. Da ga krvnik ne nađe. Grad – to ste vi.

PRIČA O LJUBAVI

Vrijeme u kojem živimo toliko je nezahvalno da čovjek poželi da se nije ni rodio ili bolje da se rodi u neko drugo vrijeme i drugi put, i to samo zato što u ovom vremenu nema dovoljno ljubavi za sve. Uzalud velike kuće, skupi automobili, zimovanje na visokim Tatrama, Garmisch-Partenkirchenima, uzalud skupi parfemi, brifinzi, sve je to izmaglica pravog života. Čovjek se opušta u narkotičnim prevarama, vješto izmišljenim tajnim životnim putovima i, kada jednom bude kasno, kada zatvorenih očiju pred vlastitim promašajima dočeka zrelu životnu dob, odjednom shvati da je prekasno za novi početak. Kraj je tu, možda već proviruje iza prvog ugla. Nema načina da ukradete godine, ukradete sreću – ako ljubavi nema. Može vam se pričiniti sunce i radost, možete pomisliti da je vaš uspjeh potpun u ordenju, u sjenama velikih, ali gledao sam mnoge koji i praznih džepova uspravno hodaju ovim gradom. Njihova radost u neimanju mnoge je veća. Jer oni imaju grad. Imaju

Zazwyczaj do tego dochodzi wtedy, gdy na świecie zgromadzi się za dużo zła, więc zwykła ludzka dobroć jest mniejsza od wieku, smutek większy od każdej radości, a ludźmi rządzi jakieś szaleństwo. Wówczas czas robi swoje. On sądzi i osądzi. A ci, którzy pozostają jako świadkowie tego czasu, jeszcze długo wspominają o wszystkich tych, którzy przychodzą. Najpierw ich głos jest mocny, później cichszy, aż w końcu to nie wydaje się już być istotne. A jest istotne, bo człowiek cały czas popełnia ten sam błąd, burzy to, co z czasem powstało.

Czas ma swój aromat, jest on częścią nas wszystkich, naszych pięknych i tych innych, trudnych chwil, o których później przez resztę życia usiłujemy zapomnieć, lecz to nam się nie udaje.

Nikt nie wie, co czas mu przyniesie. A ono każdemu przynosi coś według zasług. Możemy gniewać się ile chcemy, możemy znajdować sobie tysiące powodów, które miały wpłynąć na inny przebieg losu, możemy wykrzyknąć do bólu wszelkie przekleństwa całemu światu, czas i tak bezwzględnie przesądzi na swoją korzyść.

OPOWIEŚĆ O MIEŚCIE

Rezygnuję ze wszelkich poszukiwań sprawiedliwości, prawdy, rezygnuję z prób podporządkowania ideałów własnemu życiu, rezygnuję z wszystkiego, co do wczoraj uważałem za konieczne do jakiegoś dobrego początku, czy końca. Zrezygnowałbym chyba z samego siebie, ale nie potrafię. Bo kto zostanie, jeśli wszyscy wyrzekniemy się siebie i uciekniemy w swój strach? Komu zostawić miasto? Kto będzie go pilnował, gdy mnie nie będzie, gdy będę szukał samego siebie po wysypiskach ludzkich dusz, gdy będę sam bez siebie błądził, bezbronny i zmęczony, w gorączce, gdy moje oczy będą rosły w obliczu porażki osobistej?

Kto będzie pilnował mojego miasta, moich przyjaciół, kto wyciągnie Vukovar z ciemności? Nie ma barków silniejszych od moich i waszych, i dlatego, jeśli nie jest wam trudno, jeśli w was pozostało trochę młodzieńczej szeptaniny, dołączcie.

Ktoś dotykał moje parki, ławki na których wasze imiona ciągle są wycięte, cień, w którym zarówno złożyliście, jak i dostaliście pierwszy pocałunek - ktoś po prostu wszystko ukradł, bo jak wyjaśnić to, że nawet Cienia już nie ma? Nie ma wystawy, w której podziwialiście własne radości, nie ma kina, w którym obejrzelicie najsmutniejszy film, a wasza przeszłość jest po prostu zniszczona i teraz nie macie niczego. Musicie budować od nowa. Po pierwsze, swoją przeszłość, szukać swoich korzeni, potem swoją teraźniejszość, a potem, jeśli pozostanie wam siły, zainwestujecie ją w przyszłość. I nie bądźcie sami w przyszłości. A miasto, nie przejmujcie się nim, ono i tak cały czas tkwiło w was. Tylko schowane. Był kat go nie znalazł. Miasto - to jesteście wy.

povratak na sadržaj

prijatelje. Imaju dušu. Nisu imali novac za Zagreb, Beč, Prag. Njihov je novac ostao u čašama ispijenim s prijateljima s kojima su poslije čekali svanuća na hrvatskim barikadama. Nekima je to čekanje bilo predugo pa smo ostali bez njih. Ali mi svi dobro znamo gdje su. Ako nam život omogući da naša ljubav ovlada nama, kao što je njihova ljubav nosila njih, jednom, na kraju puta, možda možemo očekivati da i mi umremo sretni.

PRIČA O RATU

Rat je najgore što se čovjeku moglo dogoditi. Ali, čovjek i ne zna o drugom osim o ratu i ubijanju, pa se onda s pravom treba pitati je li to normalno?

Ako je normalno znanost stavljati u službu oružja, ako je normalno pucati iz sporta, ako je normalno hvaliti se time, onda je normalno i ratovati. To je, dakle, prirodni način da se svijet oslobodi svih zala koja ga opterećuju. Nažalost, ginu i mnogi od kojih se nerado opraštamo. Ali, to je cijena napretka; pogodbi nema. Uzmi ili ostavi! Ili: idi ili ostavi! Nemoj otići! Umri u svom gradu, u svojoj ulici, u svojoj kući! Ali, nipošto od svojega prijatelja. Prijatelji su za sve, osim za to da presuđuju o tvojoj smrti.

Rat pravi selekciju. Dobre odvajaju od zlih, jake od slabih, lijepo od ružnog, poštene od manje poštenih, sposobne od nesposobnih. I što dulje traje rat, selekcija je stroža. I naravno, žrtava je više. Potrebno je imati dobar smisao za orijentaciju da bi se čovjek u ratu snašao.

Kamo bježati, kome vjerovati, što raditi?

Kako doznati, prije svih, tko će pobijediti?

Kako biti među prvima baš kada je najpotrebnije?

Poznavao sam mnoge pametne ljude koji nisu bili dovoljno brzi za ovaj rat. Poznavao sam mnoge sposobne, ali glupe da shvate svu ogavnost rata. Poznavao sam i one hrabre, one bez kojih ne bi bilo ni vas, ni mene, ni ovoga grada. Tko zna gdje su sad toliki koje sam poznavao i toliko često slušao?

I njih i jeku koja je odzvanjala od udaraca u njihova vlastita prsa. Gdje li su svi oni sada kad krvari Vukovar? Zašto ne viču? Zašto svojom vikom ne pomažu plašiti neprijatelja odavde odakle niču svi njihovi korijeni? Zašto ih nema sada kada je važno zemlji vratiti davni dug, sada kada tradicija ovog grada, kojom su se toliko dičili, mora ponijeti najteži teret? Ali, rat je nemilosrdan. On je bič koji puca na svim svojim krajevima. Rat je istodobno i vlast i bezvlašće. Za neke pakao, a za neke, a svi znamo koji su to, i dar Božji.

PRIČA O NEPRIJATELJIMA

Život je pun zagonetki, ali najzagonetnije je to kako od prijatelja nastaje neprijatelj. Jeste li ikad pomišljali zašto je lakše steći neprijatelja negoli prijatelja. Cijeli sam život želio biti okružen dobrim, vrijednim ljudima, koje svi poštuju i vole. Sreća je bila na mojoj strani, barem do sada. Ostao sam u ruševinama Vukovara, ali s ljudima uzdignuta čela. Mnoge od njih nisam ni poznavao. Mnogi od njih još jučer nisu bili ni svjesni svoje snage. Vjerujte,

OPOWIEŚĆ O MIŁOŚCI

Czasy, w których żyjemy są aż tak niewdzięczne, że człowiek zapagnie, by się nigdy nie urodził lub by się urodził w jakichś innych czasach i po raz drugi, tylko przez to, że w chwili obecnej nie wystarczy miłości dla wszystkich. Po co duże domy, drogie samochody, zimowy urlop w wysokich Tatrach lub Garmisch Partenkirchen, po co drogą perfumy, spotkania biznesowe, przecież to wszystko mgiełka prawdziwego życia. Człowiek relaksuje się w narkotycznych urojeniach i przebiegle wymyślonych tajnych życiowych drogach, aż po chwilę, gdy, mając zamknięte oczy przed własnymi porażkami, doczeka dojrzałego wieku i nagle orientuje się, że jest już za późno na nowy początek. Koniec jest tutaj, może już wyłania się zza najbliższego rogu. Nie sposób ukraść lata, ukraść szczęście – jeśli nie macie miłości. Może wam się przywidzieć słońce i radość, możecie sobie pomyśleć o tym, że wasz sukces został osiągnięty w postaci nadanych wam orderów, w cieniu wybitnych ludzi, ale przyglądałem się wielu tym, którzy nawet mając puste kieszenie, chodzą wyprostowani przez to miasto. Ich radość w niedostatku jest o wiele większa. Bo oni mają miasto. Mają przyjaciół. Mają duszę. Nie wystarczyło im pieniędzy na podróż do Zagrzebia, Wiednia czy Pragi. Ich pieniądze pozostały w szklankach po winie wypitym ze znajomymi, z którymi później czekali na świt, siedząc na chorwackich barykadach. Dla niektórych to czekanie trwało zbyt długo, więc pozostaliśmy bez nich. Ale wszyscy dobrze wiemy, gdzie oni się znajdują. Jeśli życie pozwoli nam na to, by nasza miłość nam zawładnęła, tak jak ich miłość ich niosła, to pewnego dnia, na końcu drogi, może my też możemy się spodziewać szczęśliwej śmierci.

OPOWIEŚĆ O WOJNIE

Wojna to coś najgorszego, co człowiekowi mogło się przydarzyć. Ale człowiek nie zna się na czymś innym, niż na wojnie i zabijaniu, więc słuszne jest pytanie, czy jest to normalne.

Jeśli normalne jest stawianie nauki w służbę broni, jeśli normalne jest strzelanie dla sportu, jeśli normalne jest chwalenie się tym wszystkim, to prowadzenie wojny też jest normalne. To zatem stanowi naturalny sposób świata na wyzwolenie się od wszelkiego zła, jakie go obciąża. Niestety przy tym giną w tym również Ci, których niechętnie żegnamy. Ale to cena postępu; kompromisów nie ma. Bierz albo zostaw! Czy: idź albo zostaw! Nie odchodź! Umrzyj w swoim mieście, przy swojej ulicy, w swoim domu. Ale w żadnym wypadku nie umieraj z ręki swojego przyjaciela. Przyjaciele są od wszystkiego, oprócz przesądzania o Twojej śmierci.

Wojna dokonuje selekcji. Dobrych oddziela od złych, silnych od słabych, to, co piękne od tego, co brzydkie, uczciwych od mniej uczciwych, zdolnych od niezdolnych. I im dłużej wojna trwa, tym sroższą staje się selekcja.

povratak na sadržaj

najlepše što vam se sada u Vukovaru može dogoditi jest da uđete u prostoriju punu ljudi i sa svima se pozdravite.

Često i ne znate, ali događa se da vaši pozdravi, vaše iskrene i dobre želje, ostanu u sjeni nečije mržnje. Jedino što možete jest upitati se jeste li baš vi to zaslužili. To, doduše, neće smanjiti nastalo neprijateljstvo, ali će vam umanjiti tugu, a može se čak dogoditi da se mržnja zanese u svojoj jarosti, pa da samu sebe pretvori u prah, u ništa. A može se dogoditi da mrak zadavi svaku ružnu misao.

Ali to se može dogoditi tek ako je u svijetu ostalo makar malo ljubavi.

Zato, ako je u vama ima, ne štedite je. Podijelite, dajte djelić svoje ljubavi prvome do sebe i bit će manje neprijatelja. Za početak dovoljno je i to.

I oćwićcie, ofiar przybywa. Trzeba mieć dobre poczucie orientacji, by odnaleźć się w wojnie.

Dokąd ućiec, komu wierzyć, co robić?

Jak się dowiedzieć, kto wygra, zanim inni się dowiedzą?

Jak być w pierwszych rzędach właśnie wtedy, gdy to jest najbardziej potrzebne?

Znałem mnóstwo mądrych ludzi, którzy nie byli wystarczająco szybcy dla tej wojny. Znałem licznych zdolnych, ale zbyt głupich, by pojąć potworność tej wojny. Znałem też tych odważnych, tych, bez których nie byłoby ani was, ani mnie, ani tego miasta. Kto wie, gdzie są teraz wszyscy ci, których znałem i których tak często słućhałem.

I ich i rozlegająćego się echa uderzeń w ich własną klatkę piersiową. Gdzie się podziiali teraz, gdy Vukovar krwawi? Dlaczego nie krzyczą? Dlaczego swoimi krzykami nie pomagają w odstraszeniu wroga stąd, skąd kiełkują wszelkie ich korzenie? Dlaczego nie ma ich teraz, kiedy ważne jest to, by oddać dawne długi tej ziemi, teraz, gdy tradycja tego miasta, którą tak bardzo się szczylicili, musi ponieść największy trud? Ale, wojna jest bezlitosna. To chłoszczący ze wszystkimi swoimi końcówkami bicz. Wojna to jednocześnie władza i bezrząd. Dla niektórych to piekło, dla niektórych zaś, a wszyscy wiemy o których tutaj chodzi, to podarunek Boga.

OPOWIEŚĆ O WROGACH

Życie jest pełne zagadek, ale najbardziej zagadkowe jest to, jak z przyjaciela powstaje wróg. Czy zastanawialiście się kiedyś nad tym, dlaczego jest łatwiej uzyskać wroga niż przyjaciela. Przez całe życie byłem otoczony dobrymi, pracowitymi, przez wszystkich lubianymi ludźmi. Szczęście było po mojej stronie, przynajmniej do tej pory. Pozostałem w gruzach Vukovaru, ale z ludźmi o podniesionych czołach. Wielu z nich nie znałem. Wielu z nich jeszcze wczoraj nie było świadomych swojej siły. Uwierćcie, najlepszą rzeczą, która teraz w Vukovarze może wam się przydarzyć, to wejście do pomieszczenia pełnego ludzi i powitanie się z nimi.

Często nie zdajecie sobie z tego sprawy, ale wasze powitania, wasze szczere i dobre życzenia, pozostają w cieniu czyjejs nienawiści. Jedyne, co można zrobić, to zapytać się, czy akurat wy zasłużyliście na to. To co prawda nie zmniejszy już powstałej wrogości, ale przynajmniej złagodzi wasz smutek, a może się nawet zdarzyć, że nienawiść pogrąży się w swojej złości, przy czym sama z siebie stanie się prochem, nicością.

Ale to się może zdarzyć tylko, jeśli na świecie pozostało chociaż trochę miłości.

Dlatego, jeśli pozostało jej trochę w was, nie oszczędzajcie jej. Dzielcie się nią, dajcie odrobinę swojej miłości najbliższej osobie obok was i będzie mniej wrogów. Na początek i to wystarczy.

[povratak na sadržaj](#)

Wojciech Kuczok, rođen 1972. godine, poljski je književnik, scenarist, filmski kritičar i speleolog. Iako je njegovo najpoznatije djelo roman *Gnój*, za koji je osvojio brojne nagrade i prema kojem je snimljen film *Pręgi*, za koji je sam napisao scenarij, za ovaj prijevod odabrana je pripovijetka iz zbirke pripovijedaka *Opowieści przebrane*, koja je nastala 2005. godine kao spoj odabranih pripovijetki uklopljenih u dva ranije nastala djela: *Opowieści słychane* (1999.) i *Szkieleciarek* (2002.). Pripovijetka *Trzydzieści trzy pytania* govori o međuljudskim odnosima zaglavljenim u monotonoj životnoj svakodnevnici koja kroz kratke dijaloge i misli protagonista nagovještuje trajni kontinuitet postojećeg stanja i prepuštanje sudbini bez otpora, bez ikakve naznake o mogućim željama za promjenama istog.

Dina Eminović
deminovi@ffzg.hr

TRZYDZIEŚCI TRZY PYTANIA

- Nie wiesz, gdzie moja biała kamizelka jest? – pyta And. Odczekuje chwilę, zamyka drzwi, idzie do kuchni, dopija kompot, wraca do przedpokoju, wkłada buty, wychodzi na korytarz i dalej, na dół, po schodach, do piwnicy albo ogrodu, to przestaje być istotne, nie widać go już, nie słychać.

Małg. obgryza ołówek.

- Jak się nazywa inaczej borsuk? – pyta, nie odrywając wzroku od krzyżówki. – Jak się nazywa borsuk inaczej? – ponawia pytanie nieco głośniejsze, a kiedy nie otrzymuje odpowiedzi, odwraca głowę i widzi, że Tad. śpi na kanapie.

"Ach, śpij, sinku", myśli. Wraca do borsuka. Impuls w końcu przychodzi; wpisuje "jaźwiec" szesnaście poziomo, odkłada gotową krzyżówkę, przeciąga się, patrzy na zegar, "Boże, mój serial", myśli, rzuca się do telewizora, strąca szklankę ze stolika. Hałas budzi Tad., który siada na kanapie, przeciera oczy, pyta:

- Która godzina?

Małg. nie reaguje, siedzi już w fotelu wpatrzona w ekran. Tad. sam spogląda na zegar. "Po piątej", myśli. "Spałem", myśli. Idzie do łazienki, obmywa twarz zimną wodą, płucze usta, wydmuchuje z zębów resztki, idzie do przedpokoju, do kuchni, "Ktoś wypił mój kompot", myśli, dokłada pustą szklankę do sterty naczyń w zlewie, słyszy głos z pokoju, wchodzi.

- Mówiłaś coś? – pyta, ale to tylko telewizor, więc wraca do przedpokoju, wkłada espadryle, wychodzi na korytarz i dalej, na dół, po schodach, do pracowni. Wchodzi, otwiera okno, wygląda. W ogrodzie And. grzebie przy samochodzie, zauważa Tad., woła:

- No co tam?

Telefon, Tad. zamyka okno, odczekuje do czwartego dzwonka, podnosi słuchawkę. Nikt się nie odzywa, Tad. chce odłożyć, słyszy chichot, pyta:

- Kryst., to ty? Halo, Kryst., czy to ty? – ale dalej nikt nie odpowiada, więc rezygnuje, siada przy biurku, "Ktoś się wydurnia", myśli. Bębni palcami w blat, wyciąga papierosa z paczki, szuka zapalnika, nie znajduje, podchodzi do okna, otwiera, woła do And.:

TRIDESET TRI PITANJA

- Znaš li gdje je moj bijeli prsluk? – pita And. Čeka trenutak, zatvara vrata, ide u kuhinju, ispija kompot, vraća se u predsoblje, obuva cipele, izlazi na dvorište i dalje, spušta se stepenicama, u podrum ili vrt, ovo prestaje biti važno, više se ne vidi ni ne čuje.

Małg. gricka olovku.

- Kako se još kaže jazavac? – pita ne skidajući pogled s križaljke. – Kako se još kaže jazavac? – nešto glasnije ponavlja pitanje, a kada ne dobije odgovor okreće glavu i vidi da Tad. spava na kauču.

"Ah spavaj sine", misli. Vraća se jazavcu. Napokon se prisjeti; upisuje "jazbec", šesnaest vodoravno, odlaže završenu križaljku, proteže se, gleda na sat, "Bože, moja serija", misli, baca se pred televizor, ruši čašu sa stolića. Buka budi Tad. koji sjeda na kauču, trlja oči, pita:

- Koliko je sati?

Małg. ne reagira, već sjedi u fotelji zagledana u ekran. Tad. sam pogleda na sat. "Prošlo je pet", misli. "Spavao sam", misli. Ide u kupaonicu, umiva se hladnom vodom, ispire usta, čačka ostatke sa zubi, ide u predsoblje, u kuhinju, "Netko je popio moj kompot", misli, stavlja praznu čašu na hrpu suđa u sudoperu, čuje glas iz sobe, ulazi.

- Rekla si nešto? – pita, ali to je samo televizor pa se vraća u predsoblje, obuva espadryle, izlazi na hodnik i dalje, spušta se stepenicama, u radionicu. Ulazi, otvara prozor, gleda. And. u vrtu čeprka oko auta, primjeti Tad., javi se:

- Što ima?

Telefon, Tad. zatvara prozor, čeka da odzvoni četvrti put, podiže slušalicu. Nitko ne odgovara, Tad. želi poklopiti, čuje hihot, upita:

- Kryst., jesi li to ti? Halo, Kryst., jesi ti? – ali dalje nitko ne odgovara pa odustaje, sjeda za stol, "Netko se glupira", misli. Lupka prstima po stolu, izvlači cigaretu iz kutije, traži upaljač, ne nalazi ga, odlazi do prozora, otvara, zove And.:

- Imaš šibice?

And. prekida popravljavanje auta, počinje kopati po kuti, izvlači kutijicu, staje ispred kuće. – Hoćeš uloviti? – pita.

povratak na sadržaj

- Masz zapalki?

And. przerywa grzebanie w aucie, zaczyna grzebać w fartuchu, wyciąga pudełko, staje pod domem. – Złapiesz? – pyta.

Tad. czeka w oknie, łapie zapalki, zamyka, zapala papierosa, wraca do biurka, bębni. "A jeśli Kryst.?", myśli, podchodzi do telefonu, wykręca numer. Nikt nie odbiera, "Mówiła, że wyjeżdża, zapomniałem", myśli.

Film się kończy, Małg. idzie do kuchni, zabiera się do naczyń. "Gartotłuk jestem", myśli. "Zrobili ze mnie gartotłuka", myśli.

"To już koniec. Złom", myśli And. i wyciera ręce w szmatę, "Trzeba było sprzedać, kiedy jeszcze jeździł", myśli i zamyka kłapę. "Teraz go za darmo nie wezmą", myśli i zabiera narzędzia.

Tad. przegląda szkice, zatrzymuje się przy ostatnim akcie Just., patrzy dokładnie, "Kryst. nie może się dowiedzieć", myśli, zwiija rysunek w rulon i rozgląda się po pracowni. "Trzeba gdzieś schować", myśli. "Nie ma gdzie", myśli i uderza rulonem w dłoń, wreszcie rozwija szkic na powrót i wsuwa pod starą wykładzinę, staje na niej, rozgląda się jeszcze, "Może nie znajdzie", myśli, "Dobrze, że wyjechała", myśli.

Małg. męczy się, przerywa zmywanie, siada na krześle, sapie. "Kiedyś umrę w tej kuchni", myśli. Włącza radio, znajduje muzykę, wraca do naczyń.

And. zamyka garaż, idzie przez ogród, zatrzymuje się przy czereśni, sięga do najniższej gałęzi, bierze do ręki owoce, próbuje, "Za tydzień dojrzeją", myśli. Zauważa Zen., podchodzi do płotu.

- Co słysząc, sąsiedzie? – pyta. Zen. przerywa na chwilę plewienie, prostuje się, przeciera czoło, spogląda na And.

- Lepiej powiedzcie, co u was, sąsiad, no? – rzuca w jego stronę.

And. macha ręką, "Lepiej nie mówić", myśli, odchodzi. Zen. patrzy jeszcze, aż And. zniknie w domu, "Dzisiaj przychodzi Małg.", myśli, "Ale on musi przedtem wyjechać", myśli, pochyla się nad chwastami.

Tad. słyszy kroki na schodach, "And.", myśli, "Nie naprawił auta, pojedzie pociągiem", myśli. Słyszy pukanie, "Precież nigdy nie puka", myśli, otwiera.

- Kryst., jak to, nie wyjechałaś?

Kryst. pokazuje palcem, żeby milczał, wchodzi do pracowni, wciąga go, zamyka drzwi na klucz, zaczyna się rozbierać.

Małg. upuszcza szklankę na podłogę, zamiera na moment, "Co się ze mną dzieje", myśli, zbiera szkło, wrzuca do kubła. Ociera pot, siada, "Wszystko przez Zen.", myśli, poprawia spódnicę między udami.

And. kończy pastować mokasyny, wkłada, wchodzi do kuchni.

- Dasz mi drobne na pociąg? – pyta. Małg. otwiera szufladę, wyjmuje portfel.

- Ile? – pyta.

Tad. czeka kod prozora, łowi šibice, zatvara prozor, pali cigaretu, vraća se za stol, lupka prstima. "A ako je Kryst.?" – misli, prilazi telefonu, bira broj. Nitko se ne javlja, "Rekla je da će otputovati, zaboravio sam", pomisli.

Film završava, Małg. ide u kuhinju, prima se posuda. "Sluškinja" pomisli. "Napravili su od mene sluškinju", misli.

"Ovo je gotovo. Krtija", misli And. i briše ruke krpom, "Trebalo ga je prodati dok je još vozio", misli i zatvara poklopac. "Sada ga neće badava uzeti", misli i skuplja alat.

Tad. pregledava skice, zaustavlja se na posljednjem Just. aktu, pozornost promatra, "Kryst. ne može saznati", misli, zarola crtež i gleda po radionici. "Trebalo bi ga negdje sakriti", misli. "Nemam kamo", misli i udara smotuljkom po dlanu, na kraju ponovno odmotava skicu i stavlja je pod stari tapison, staje na njega još uvijek gledajući okolo, "Možda je neće pronaći", misli, "Dobro da je otputovala, misli".

Małg. se muči, prekida pranje suđa, sjeda na stolicu, teško diše. "Umrjet ću jednom u toj kuhinji", misli. Pali radio, pronalazi glazbu, vraća se suđu.

And. zatvara garažu, prolazi kroz vrt, zaustavlja se kod trešnje, poseže prema najnižoj grani, uzima plod u ruku, kuša, "Za tjedan će dozrijeti", misli. Primjećuje Zen., prilazi ogradi.

- Što ima susjede? - pita. Zen. na trenutak prekida čupanje korova, proteže se, briše čelo, pogleda And.

- Bolje kažite što ima kod vas susjede? - vraća mu.

And. odmahuje rukom, "Bolje ništa ne govoriti", misli, odlazi. Zen. još uvijek gleda, sve dok And. ne nestane u kući. "Danas dolazi Małg., misli, "Ali on prije toga mora otići", misli, saginje se nad korovom.

Tad. čuje korake na stepenicama, "And.", misli, "Nije popravio auto, otići će vlakom", misli. Začuje kucanje, "Pa on nikad ne kuca", misli, otvara.

- Kryst., kako to, nisi otputovala?

Kryst. mu prstom pokazuje da šuti, ulazi u radionicu, povlači ga, zatvara vrata ključem, počinje se razodijevati.

Małg. ispušta čašu na pod, zastaje na tren, "Što se događa samnom", misli, skuplja staklo, baca ga u kantu. Briše znoj, sjeda, "Sve zbog Zen.", misli, popravlja suknju među bedrima.

And. završava mazanje mokasina, obuva ih, ulazi u kuhinju.

- Imaš sitnog za vlak? - pita. Małg. otvara ladicu, vadi novčanik.

- Koliko? - pita.

And. sliježe ramenima, smiješi se, "Možda da više", misli. Małg. na stol baca papirnatu novčanicu.

povratak na sadržaj

And. wzrusza ramionami, uśmiecha się, "Może da więcej", myśli. Małg. rzuca na stół banknot.

- Auta nie mogłeś naprawić? – pyta, ale And. już nie słyszy, zbiega po schodach, śmieje się, "Za dużo dała", myśli, "Wystarczy na piwo", myśli.

Małg. przelicza pieniądze, "Za dużo mu dałam", myśli, "Nie wróci wcześniej", myśli, "To dobrze", myśli.

- Już? – pyta Kryst. Przywiera mocniej, całuje Tad. w usta, chce się jeszcze kochać, porusza nim w sobie. Tad. odrycha ciężko, "To tak, jakbym umierał", myśli, "Za każdym razem", myśli.

- Kochasz mnie?

- A ty?

Zen. zacina się, klnie, widzi krew na lustrze. Wyciera twarz, otwiera apteczkę, szuka, "Nie ma plastra", myśli. Odrywa kawałek papieru toaletowego, przykłada do rany, czeka, patrzy sobie w oczy.

"Stary jestem", myśli.

Małg. wychodzi z wanny, bierze ręcznik, staje przed lustrem, widzi. "Boże, jaka jestem stara", myśli.

Kryst. podkłada pod siebie papier, czeka, aż wypłynie z niej sperma, wyciera się, ubiera, siada w fotelu.

- Zrobisz mi kawę? – pyta.

Tad. dopala papierosa, wychodzi. Kryst. wstaje, zauważa szkice, ogląda, "Tak mnie rysuje, jakby nie kochał", myśli. Może inne też rysuje?", myśli. Rozgląda się, "Gdzie mógłby schować?", myśli, zabiera się do szukania, ale Tad. już wraca z kawą, więc go pyta:

- Powiedz mi, kto ci jeszcze pozuje?

Tad. przełyka ślinę.

- Co? – pyta.

- No, czy poza mną któraś jeszcze, goła?

Tad. odrycha gębiej.

- Skąd ci to przyszło do głowy? – pyta i podaje jej filiżankę.

Zen. poprawia kołnierz, wacha się pod pachą, podchodzi do kanapy, wygładza narzutę, patrzy na zegar, podchodzi do okna, spogląda zza firany, spostrzega Małg. "Idzie", myśli, "Już idzie", myśli, podchodzi do drzwi, czeka na dzwonek.

Małg. stuka obcasami o asfalt, "Ale głośno stukam", myśli, "Na całej ulicy słyhać", myśli, wchodzi na piętro, staje pod drzwiami, dzwoni.

And. partzy przez szybę na mijające jezioro, zagajnik, pole, zagajnik, pole, pole, w szybę, na siebie, na twarz śpiącej sąsiadki, "Taka młoda jak Graż.", myśli, "Nawet całkiem podobna", myśli, podaje bilet do sprawdzenia.

- Kiedy dojedziemy do X? – pyta.

Tad. siedzi, odrycha, patrzy na Kryst., która siedzi, odrycha, pije kawę.

- Czy nie przesadzasz z tą zazdrością? – Tad. pyta.

- Tak uważasz? – Kryst. mówi i pije.

- Nisi mogao popraviti auto? – pita, ali And. više ne čuje, trči po stepenicama, smije se. "Dala je previše", misli, "Dovoljno za pivo", misli.

Małg. broji novac, "Previše sam mu dala", misli, "Neće se rano vratiti", misli, "To je dobro", misli.

Već? – pita Kryst. Stiće jače, ljubi Tad. u usta, želi još voditi ljubav, pomiče ga u sebi. Tad. teško diše, "Kao da umirem", misli, "Svaki put", misli.

- Voliš me?

- A ti mene?

Zen. se poreže, psuje, vidi krv na ogledalu. Briše lice, otvara kutiju za prvu pomoć, traži, "Nema flastera", misli. Otrgne komadić toaletnog papira, stavlja na ranu, čeka, gleda se u oči.

- "Star sam", misli.

Małg. izlazi iz kade, uzima ručnik, stoji pred ogledalom, vidi. "Bože, kako sam stara" misli.

Kryst. pod sebe stavlja papir, čeka dok iz nje ne iscuri sperma, briše se, oblači, sjeda u fotelju.

- Skuhaš mi kavu? – pita.

Tad. dovršava cigaretu, izlazi. Kryst. ustaje, primjećuje skice, gleda, "Crta me kao da me ne voli", misli. "Možda crta i druge?" misli. Gleda okolo, "Gdje ih je mogao sakriti?", misli, počinje pretraživati, ali Tad. se već vraća s kavom pa ga upita:

- Kaži mi, tko ti još pozira?

Tad. guta slinu.

- Što? – upita.

- No hajde, osim mene koja još, gola?

Tad. diše dublje.

- Otkud ti je to palo napamet? – upita i pruža joj šalicu.

Zen. popravlja ovratnik, miriše se ispod pazuha, dolazi do kauča, zaglađuje prekrivač, gleda na sat, prilazi prozoru, gleda iza zavjese, ugleda Małg. "Ide", misli, "Već ide", misli, prilazi k vratima, čeka zvono.

Małg. lupka potpeticama o asfalt, "Kako glasno lupkam", misli. "Čuje se po cijeloj ulici", misli, ulazi na kat, staje pred vratima, zvonit.

And. gleda kroz prozor na prolazeće jezero, šumarak, polje, šumarak, polje, polje, u prozor, na sebe, na lice usnule putnice, "Mlada poput Graž.", misli, "Čak joj sasvim liči", misli, daje kartu na pregled.

- Kada dolazimo u X? – pita.

Tad. sjedi, diše, gleda Kryst. koja sjedi, diše, pije kavu.

- Zar ne pretjeruješ s tom ljubomorom? – Tad. upita.

- Misliš? – Kryst. odgovara i pije.

- Misliš da bih te mogao prevariti? – Tad. upita

- A ne bi mogao? – Kryst. odgovara i pije.

- Ali zašto bih te uopće prevario? – Tad. upita.

- Myślisz, że mógłbym cię zdradzić? – Tad. pyta.

- A nie mógłbyś? – Kryst. mówi i pije.

- Ale po co miałbym się zdradzać? – Tad. pyta.

- A po co w ogóle się zdradza? – mówi Kryst. i dopija.

Małg. składa ubranie w kostkę, kładzie je na krześle, zostaje w samych majtkach, z trudem zasłania piersi, odwraca się do Zen.

- Bardzo jestem stara? – pyta.

Zen. podchodzi, obejmuje ją, całuje w czoło.

And. odstawia pusty kufel, wychodzi z knajpy, przechodzi ulicą, wchodzi do bloku, do windy, wjeżdża na górę, staje pod drzwiami, dzwoni, wchodzi, całuje Graż. w usta, zaczyna ją rozbierać, przenosi na łóżko.

"Pił", myśli Graż., pozwalając zdzierać z siebie bieliznę.

"Ale jemu wolno", myśli, obejmując go nogami.

"Boże", myśli, czując go w sobie po raz pierwszy.

- Po co? – pyta Kryst.

"Po co?", myśli Tad.

- Gdzie są moje klapki, te czarne? – pyta And.

Małg. obgryza ołówkę.

- A zašto se uopće vara? – odgovara Kryst. i ispija do kraja.

Małg. slaže odjeću u kocku, odlaže je na stolici, ostaje samo u gaćicama, s naporom prekriva grudi, okreće se prema Zen.

- Jesam li jako stara? - pita.

Zen. prilazi, grli je, poljubi je u čelo.

And. odlaže praznu kriglu, izlazi iz birtije, prolazi ulicom, ulazi u zgradu, u lift, ide prema gore, staje pred vratima, ulazi, ljubi Graž. u usta, počinje je razodijevati, nosi je na krevet.

"Pio je", misli Graž. dopuštajući da joj strgne rublje.

"Ali njemu je to dopušteno", misli grleći ga nogama.

"Bože", misli, osjećajući ga u sebi prvi put.

- Zašto? - pita Kryst.

"Zašto?" - misli Tad.

- Gdje su moje natikače, one crne? - pita And.

Małg. gricka olovku.

Myslovitz je jedan od najuspješnijih i najpopularnijih rock bendova u Poljskoj. Grupa postoji od 1992. godine, a dolazi iz rudarskog grada Mysłowice. Godine 2000. njihova je pjesma dobila prestižnu nagradu Fryderyk u kategoriji za najbolju pjesmu godine.

Sylwia Branny
sylwia.branny@onet.pl

Chłopcy (Myslovitz)

Wieczorami chłopcy wychodzą na ulicę
Szukają czegoś, co wypełni im czas
Rzucają kamieniami w koła samochodów
I patrzą na spódnice dziewczyn, które nie chcą
ich znać

Wieczorami chłopcy wychodzą na ulicę,
Bo wieczorami nie widać szarości
Nie widać brudnych ulic a latarnie nie świecą
I można udawać, że można na spacer pójść

Wieczorami chłopcy wychodzą na ulicę
Marzą o życiu w dalekich krainach
Spoglądając w puste lornetki butelek
dyskutują o amerykańskich filmach

Wieczorami chłopcy wychodzą na ulicę
Siadają na chodniku i palą jointy
Robią wszystko żeby stąd uciec
Kiedy wreszcie mogą, to wtedy nie mogą się
ruszyć

Momci (Myslovitz)

Uvečer momci izlaze na ulicu
Traže nešto što će im ispuniti vrijeme
Bacaju kamenje u kotače automobila
I gledaju suknje djevojaka koje ih ne žele
upoznati

Uvečer momci izlaze na ulicu
Jer se večerima ne vidi sivilo
Ne vide se prljave ulice a lampe ne svijetle
I može se pretvarati da valja u šetnju poč'

Uvečer momci izlaze na ulicu
Sanjaju o životu u dalekim krajevima
Gledajući u prazna dna boca
diskutiraju o američkim filmovima

Uvečer momci izlaze na ulicu
Sjede na pločniku i puše džointove
Čine sve kako bi odavde pobjegli
Kada napokon mogu, tada se ne mogu
pomaknuti

[povratak na sadržaj](#)

Jaromír Nohavica, rođen 7. 6. 1953. u Ostravi, pjevač, tekstopisac, skladatelj, libretist, prevoditelj, jedan od najprodavanijih izvođača u Češkoj. Često ga se naziva ostravskim bardom, zato što je istinski lokalpatriot što se vidi u velikom broju njegovih pjesama koje se vežu uz moravsko–šlesko područje – češku periferiju, Nohavičin dom. Zato što i sam tamo živim, odlučio sam prevesti dvije Nohavičine pjesme o Ostravi koja je jedan od najvažnijih centara „crne regije“. Na taj način želim propagirati svoju regiju jer najvažniji je od svega dobar marketing! Ostrava!!!

Jan Skýpala
janskypala.cz@gmail.com

Ostrava s třemi vykřičníky

Praha to je ráj, Ostrava je děs
tři sta tisíc havířů a jinak zdechnul pes
doly, hutě, plno rtutě, samá robota a stres

V Praze Karlův most, v Ostravě je prd
prostě kde nic není, tam nebere ani smrt
že ja hlupy na stará kolena jsem tu takhle ztvrd

Ostravica spadne za chvíli
všude kolem plno debilů
na Stodolní jeden velký chlív
Baník teš už není jako dřív
jen ten Radegast, ten má pořád břínk,
dáš si ze dva ze tři a jsi docent nebo Ing.
nejdůležitější ze všeho je správný marketing...

Ostravááá... s třemi vykřičníky
Ostravááá... to není Najrobi
Ostravááá... vítá brigádníky
Ostravááá... kdo robí zarobi

Když chceš vydělat, musíš na to srat
musíš něco vydržet a furt nepyskovat
bílý medvěd teš nenadává za závěje a chlad

Pendolino tam, pendolino zpět
když tě to tu cype nebavi, tak možeš jet
jízdenka a kafe s bagetu za tisíc osmset

Ostravááá... s třemi vykřičníky
Ostravááá... to není Najrobi
Ostravááá... vítá brigádníky
Ostravááá... kdo robí zarobi

Ostravo

Ostravo, Ostravo
město mezi městy
hořké moje štěstí
Ostravo, Ostravo
černá hvězdo nad hlavou

Pámbů rozdal
jiným městům všecku krásu
parníky na řekách
a dámy všíté do atlasu
Ostravo, Ostravo
srdce rudé
zpečetěný osude

Ostravo, Ostravo

Ostrava s tri uskličnika

Prag to je raj, Ostrava je užas
tristo tisuća rudara, a inače ni crknotog psa
rudnici, željezare, puno žive, samo rabota i
stres

U Pragu Karlov most, u Ostravi je ništ
gdje ničega nema, tamo neće niti smrt
a ja glupan pod stare dane ostao sam tu

Ostravica uskoro će pasti
oko mene ljudi debilni
na Stodolní jedna velika štala
Baník isto nije kao prije
samo Radegast ima isti okus
popiješ dva-tri postaneš docent ili Ing.
najvažniji je od svega dobar marketing...

Ostravaaa... s tri uskličnika
Ostravaaa... to nije Nairobi
Ostravaaa... pozdravlja sezonce
Ostravaaa... ko radi zaradi

Ak želiš zaradit, moraš ostat hladan
moraš nešto izdržat i ne stalno prigovarati
ni bijeli medvjed ne psuje zapuh ili mraz

Pendolino tam, pendolino natrag
ak ti ovdje nije dobro, slobodno odjebi
karta i kava sa sendvičem za tisuću osamsto

Ostravaaa... s tri uskličnika
Ostravaaa... to nije Nairobi
Ostravaaa... pozdravlja sezonce
Ostravaaa... ko radi zaradi

Ostravo

Ostravo, Ostravo
grade među gradovima
gorka moja srećo
Ostravo, Ostravo
crna zvijezdo nad glavom

Bog je dao
drugim gradovima svu ljepotu
na rijekama parobrode
i u atlas dame odjevene
Ostravo, Ostravo
srce crveno
zapečaćena sudbino

Ostravo, Ostravo

Ostravica – „ostravska NAMA“ u
vrlo lošem stanju nalik ruševini

Stodolní – fenomen ostravskog
društvenog života, ulica u centru
grada puna restorana i klubova

Baník – ostravski nogometni klub
sa sjajnom prošlošću, crnom
sadašnjošću, ali ipak ponos
stanovnika Ostrave

Radegast – najpopularnije pivo u
moravsko-šleskoj regiji nazvano po
poganskom bogu gostoprimstva,
plodnosti i uroda

pendolino – električni vlak koji
povezuje Ostravu i Prag

povratak na sadržaj

kde jsem oči nechal
když jsem k tobě spěchal
Ostravo, Ostravo
černá hvězdo nad hlavou

Ať mě moje nohy
nesly kam mě nesly
ptáci na obloze
jenom jednu cestu kreslí
Ostravo, Ostravo
srdce rudé
zpečetěný osude

gdje sam oči ostavio
kad sam tebi žurio
Ostravo, Ostravo
crna zvijezdo nad glavom

Kuda god me moje
noge nosile
ptice na nebu
samo jedan put crtaju
Ostravo, Ostravo
srce crveno
zapečaćena sudbino

[povratak na sadržaj](#)

Meet Poland's New Minister of Foreign Affairs

Name: Grzegorz Schetyna

Age: 51

Political Party Affiliation: Platforma Obywatelska

Grzegorz Schetyna began his political career as a head of the Independent Students' Association (Polish anti-communist student society) at the University of Wrocław in the late 1980s. After the collapse of the communism, he engaged in local government in Wrocław. Between 1994 and 1997 he served as chair of the Śląsk Wrocław basketball team. In 1997, he was elected to the Sejm as a candidate of the Freedom Union (Unia Wolności) party.

Schetyna was one of the founders of currently ruling party in Poland, Civic Platform, and since 2005 he has been a member of Sejm (Poland's Parliament). Following the 2007 parliamentary election, Schetyna served as Deputy Prime Minister and Minister of Internal Affairs. Schetyna replaces the outgoing foreign minister, Radosław Sikorski, who will now take the position of speaker of the Polish parliament.

According to his CV, his experience in international affairs seems quite limited. After the presidential election in 2010, he replaced Bronisław Komorowski as the Marshal (Speaker) of the Sejm and was acting president of Poland between July 8th and August 6th 2010. Although for last three years Grzegorz Schetyna served as chair of the parliamentary commission on foreign affairs, many Polish experts claim his experience in this field is limited.

In recent months, Schetyna had not produced any significant commentary on the war in Ukraine, sanctions against Russia or European affairs. Jerzy Kwieciński, a European affairs expert at the Business Centre Club, points out that it is important to speak at least fluent English in order to become effective Foreign Minister – an asset that Grzegorz Schetyna does not appear to strongly possess.

Many analysts and politicians have expressed surprise with this choice. Ewa Marciniak, a political science professor at the Warsaw University, says that Schetyna is one of the most efficient politicians of the Civic Platform (PO), but his skills are much more applicable in internal politics. The dominant opinion in Poland is that Schetyna was offered the position of Foreign Minister because of internal intrigues between different political factions within the ruling party and coalition. Even some of his colleagues from the party are surprised with this nomination.

Poznajmy nowego Ministra Spraw Zagranicznych Polski

Imię i nazwisko: Grzegorz Schetyna

Wiek: 51 lat

Przynależność do partii politycznej: Platforma Obywatelska

Grzegorz Schetyna rozpoczął swoją karierę polityczną jako szef Niezależnego Zrzeszenia Studentów (polskiego, antykomunistycznego stowarzyszenia studentów) na Uniwersytecie Wrocławskim pod koniec lat 80'. Po upadku komunizmu zaangażował się w działalność samorządową we Wrocławiu. W latach 1994-1997 pełnił rolę przewodniczącego zespołu koszykówki Śląsk Wrocław. W 1997 roku, został wybrany na posła jako kandydat startujący z listy Unii Wolności.

Schetyna był jednym z założycieli obecnej partii rządzącej w Polsce, Platformy Obywatelskiej, a od 2005 roku zasiada na Sejmie (polskim parlamencie). Po wyborach parlamentarnych w 2007 roku, Schetyna pełnił funkcję wicepremiera i ministra spraw wewnętrznych. Schetyna zastąpił odchodzącego ministra spraw zagranicznych Radosława Sikorskiego, który obejmuje stanowisko marszałka Sejmu.

Według informacji zawartym w jego życiorysie doświadczenie w sprawach międzynarodowych wydaje się dość ograniczone. Po wyborach prezydenckich w 2010 r. zastąpił on Bronisława Komorowskiego na stanowisku marszałka sejmu i pełnił obowiązki prezydenta Polski między 8.lipca a 6.sierpnia 2010 r. Pomimo to, iż ostatnie trzy lata Grzegorz Schetyna zasiadał na czele komisji parlamentarnej do spraw międzynarodowych, wielu polskich ekspertów twierdzi, że jego doświadczenie w tej dziedzinie jest ograniczone.

W ostatnich miesiącach Schetyna nie wygłosił żadnych znaczących komentarzy na temat wojny na Ukrainie, sankcji nałożonych na Rosję czy spraw unijnych. Jerzy Kwieciński, ekspert ds. Unii Europejskiej z Business Centre Club, podkreśla, że ważne jest, aby biegle mówić co najmniej po angielsku by być skutecznym ministrem spraw zagranicznych – a tej umiejętności zdaje się Schetyna nie posiada.

Wielu analityków i polityków nie kryło zdziwienia po takim wyborze. Ewa Marciniak, profesor nauk politycznych z Uniwersytetu Warszawskiego, podkreśla, że Schetyna jest jednym z najskuteczniejszych polityków Platformy Obywatelskiej, ale jego umiejętności są bardziej przydatne w polityce wewnętrznej. W Polsce dominuje opinia, że Schetyna dostał propozycję objęcia tego stanowiska z powodu wewnętrznych intryg pomiędzy różnymi frakcjami politycznymi partii rządzącej i koalicji.

Paulina Sprynca
sprynia@gmail.com

povratak na sadržaj

Grzegorz Schetyna has not previously expressed any interest in becoming head of Polish diplomacy. Many wonder whether Grzegorz Schetyna will keep continuity of Polish foreign policy, especially when it comes to Ukrainian conflict.

Obviously, time will tell how Schetyna will act as Poland's Minister of Foreign Affairs. He begins his tenure on October 1st 2014.

His official web site is: <http://www.schetyna.pl/>

Web site of the Polish Ministry of foreign affairs: <http://msz.gov.pl/en/>

Nawet niektórzy partyjni koledzy Schetyny są zdziwieni jego nominacją.

Grzegorz Schetyna nigdy wcześniej nie wyrażał żadnego zainteresowania bycia szefem polskiej dyplomacji. Wielu zastanawia się czy Grzegorz Schetyna zachowa ciągłość polskiej polityki zagranicznej, szczególnie w kwestii konfliktu ukraińskiego.

Oczywiście czas pokaże jak Schetyna będzie działał jako minister spraw zagranicznych. Zaczyna swoją kadencję 1. października 2014 r.

Oficjalna strona Grzegorza Schetyny :
<http://www.schetyna.pl/>

Oficjalna strona Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP: <http://msz.gov.pl/en/>

Mariusz Szczygiel
Gottland
Kafkárna
1985

Do Prahy přijíždí Joy Buchananová, stipendistka, která chce poznat Kafkův svět. Píše o něm práci. Mluví česky, chodí po Starém Městě a všem lidem klade stejnou otázku: „Četl(a) jste Kafku?“

Lidé neodpovídají. Píše se rok 1985, a tak na ní hned chtějí vědět, jestli má písemné povolení. „Na co?“

„Máte nějaký papír, že máte vůbec právo klást takové otázky?“

Slečna Buchananová (tak jí říkají na Karlově univerzitě) začne chodit s českou tlumočnicí a magnetofonem. Má jí to dodat na věrohodnosti. Kafku nikdy nečetl, ale chodci se často záhadně usmívají a říkají: Aha, to je nějaká kafkárna!“ A její tlumočnice to slovo nikdy nepřekládá.

Nakonec se stipendistka zeptá, co je to vlastně *kafkárna*.

„Ale taková hloupost,“ říká tlumočnice a odmlčí se. Buchananová je však neodbytná.

„No, to slovo by se vlastně nemělo používat,“ vysvětluje nakonec Češka.

„Vy máte slova, která nelze používat?“

„Ne, nemáme žádná zakázaná slova, to tedy ne. Ale tohle slovo se prostě nikdy nevyskytuje.“

„Ale lidé ho používají!“

„Kdybyste ho hledala v psané podobě, tak ho nenajdete. A u nás to, co není napsané, vlatně neexistuje. A řeknu vám upřímně, že to všem lidem vyhovuje.“

Kavárna je místo, kde se vaří káva – uvažuje Američanka. Vodárna je místo, kde se čistí voda. V octárně se dělá ocet. Takže *kafkárna* je zřejmě nějaké místo, kde se něco dělá s Kafkou. Joy Buchananová se vyptává na vlastní pěst. Její kolega z fakulty říká, že *kafkárna* je něco, o čem všichni vědí, ale současně také vědí, že se s tím nedá nic dělat. Především není třeba se tomu divit. Je spíš lepší to přijmout.

„Ale co?“

„Je to cosi podvědomého v myslích našich lidí. Až tady budete žít nějakou dobu, pochopíte to. A sama najednou řeknete: No to je *kafkárna*!“

Lidé na Staroměstském náměstí odpovídají různě. „Je to sranda, a kdyby člověk to nebral jako srandu, tak nevím, co by bylo.“ Nebo: „Je to něco hrozně hloupého, ale něco, co musí být.“ Nebo: „To si, slečno, určitě pletete se švejkárnou, ale to je špatně, takové slovo neexistuje. Existuje slovo *švejkovina*, to znamená chovat se jako Švejk. Ale to je něco docela jiného než *kafkárna*.“

Joy si povšimla, že v Československu lidé často srovávají něco konkrétního s něčím, o čem tvrdí, že to vůbec neexistuje nebo, že to vůbec neznají.

Jeden z dotazovaných, úředník, jí uvádí jako příklad toto: „Představte si, že jste muž, jdete do obchodu a ptáte se po froté ponožkách. A prodavačka vám odpoví: „Máme dámské,

Mariusz Szczygiel
Gottland
Kafkana
1985.

U Prag dolazi Joy Buchanan, stipendistica koja želi upoznati Kafkin svijet. O njemu piše rad. Govori češki, hoda četvrti Staré Město i svima postavlja isto pitanje: „Čitali ste Kafku?“

Ljudi ne odgovaraju. Godina je 1985. i odmah žele znati ima li pismenu dozvolu.

„Za što?“

„Imate li neku potvrdu da uopće imate pravo postavljati takva pitanja?“

Gospodična Buchananová (tako ju zovu na Karlovom sveučilištu) počne hodati s češkim tumačem i magnetofonom. To bi joj trebalo podići kredibilitet. Kafku nikada nije čitao, ali prolaznici se često tajanstveno nasmiješe i kažu: „Aha, to je nekakva *kafkana*!“ A njezin tumač tu riječ nikada ne prevodi.

Na kraju stipendistica upita što je to zapravo *kafkana*.

„Ma glupost“, kaže tumač i utihne. Međutim, Buchananová je ustrajna. „Ali ta riječ se zapravo ne bi trebala koristiti“, na kraju objasni Čehinja.

„Vi imate riječi koje se ne smiju koristiti?“

„Ne, nemamo zabranjene riječi, to ne. Ali ta riječ se jednostavno nigdje ne pojavljuje.“

„Ali ljudi ju koriste!“

„Kada biste ju tražili u pisanom obliku, ne biste ju našli. A to što kod nas nije napisano, jednostavno ne postoji. I iskreno Vam kažem, svima to tako odgovara.“

Kavana je mjesto gdje se kuha kava – razmišlja Amerikanka. Solana je mjesto gdje se pribire sol. U sirani se radi sir. *Kafkana* je onda očito neko mjesto u kojem se radi nešto s Kafkom.

Joy Buchananová se raspituje na vlastitu odgovornost. Njezin kolega s fakulteta kaže da je *kafkana* nešto za što svi znaju, ali istovremeno također znaju da se s time ništa ne može učiniti. Pogotovo se tome ne treba čuditi. Bolje je prihvatiti to.

„Ali što?“

„To je nešto podsvjesno u mislima naših ljudi. Nakon što ćete ovdje živjeti neko vrijeme, shvatit ćete. I sami ćete odjednom reći: Pa to je *kafkana*!“

Ljudi na Staroměstskom trgu odgovaraju na različite načine: „To je šala i kada čovjek to ne bi shvaćao kao šalu, ne znam što bi se onda dogodilo.“ Ili: „To je nešto strašno glupo, ali nešto što mora postojati.“ Ili: „To, gospodiče, sigurno brkate sa *švejkanom*, ali to je loše, takva riječ ne postoji. Postoji riječ *švejkovina*, što znači ponašati se kao Švejk. Ali to je nešto sasvim drugačije od *kafkane*.“

Joy je primijetila da u Čehoslovačkoj ljudi često uspoređuju nešto konkretno s nečim za što tvrde da uopće ne postoji ili im uopće nije poznato.

Jedan od ispitanih, službenik, navodi kao primjer sljedeće: „Zamislite da ste muškarac, idete u trgovinu i tražite frotirne čarape.

Ana Željeznjak
ana.zeljeznjak@gmail.com

povratak na sadržaj

dětské nemáme. V tom je naprosto nesmyslná logika, ale funguje.“

„V tom je logika?“

„Ano, protože se předpokládá, že ten pán ví nebo by měl vědět, že pánské froté ponožky už nejsou k dostání půl roku a asi ani nebudou. Po jakých ponožkách se tedy ten pán může ptát? Je jasné, že jediné po dámských nebo dětských.“

Joy dostala na svou otázku přes stovku odpovědí, ale žádnou konkrétní definici.

Pracovníci Karlovy univerzity, kteří s ní jsou ve styku, jsou opatrní. Když se na recepci uspořádáné na její počest víc a víc lidí dozvídá, o čem chce psát, všichni si ji přehazují jako horký brambor.

Odvážnější než vědci jsou jejich manželky. Žena ředitelky Ústavu pro českou literaturu se slečně Buchananové svěřuje, že se její manžel snaží si něco z toho Kafky přečíst, ale zatím mu to nejde. Začal, ale není schopen to dočíst do konce. „Představte si, že se pokoušel číst o tom člověku, co se proměnil v brouka. To je něco nepřírozeného, něco hrozného! Je to jako z té vaší americké literatury, vy tam máte tu sajsn fikšn, že?“

„To máme.“

„Jenže v tradici české literatury nejsou takové odchylky obvyklé.“

Manželka jiného pracovníka, archivářka ústavu, by ráda americkou stipendistku provdala za svého syna, který ovšem nemá o Kafkovi ani ponětí. Matka se rozhodla přečíst si *Proces* a vyprávět synovi stručný obsah, aby mohl svou příští snoubenku nějak zaujmout. Ale zakrátko si zoufá. Pořád se vrací na začátek knihy, protože má pocit, že jí uniklo, z čeho byl Jozef K. obžalován. Pak si myslí, že se to dozví na konci knihy, ale zase nic. Potom dospěje k názoru, že vysvětlení skryl spisovatel mezi řádky. Ne, neskryl.

A tak nakonec vybuchne: „Je to prostě podvod, synku! Není se čeho chytit! Pokud jde o žánr, je ta kniha vlastně horor, ale člověk má přece právo dozvědět se v hororu po tolika stranách, co bylo příčinou té hrůzy!“

Dva měsíce nato vstupují do pokoje slečny Buchananové dva estébáci. Státní bezpečnost chce vědět, jestli chodci, kteří náhodně odpovídali na její průzkum, nebyli náhodou zbaveni vlastní vůle. Jestli neodpovídali na její otázky v takovém stavu.

Jeden z profesorů Američance radí, aby ve své práci o Kafkovi Kafkovo jméno vůbec neuváděla.

Přesvědčuje ji, že v Československu se lidé moc dobře dovedou vyhnout nejistému terénu. „Po celé roky se přece mluví o první předválečné Československé republice a občas se řekne, že tehdejší prezident udělal to či ono. A všichni vědí, o koho jde, přestože jméno Masaryk nepadne. A tak je to zcela v pořádku.“

1992

Příběh stipendistky Joy Buchananové je fikce. A nenapsal jsem ho já, ale Radoslav Nenadál, docent americké literatury na Karlově univerzitě. Syn předválečného důstojníka, narozený v roce 1929, dnes jeden z nejvýznamnějších překladatelů z angličtiny. Román *Tudy chodil K.* napsal ještě za

Prodavačica vam odgovori: ‚Imamo ženske, dječje nemamo‘. U tome jednostavno postoji besmislena logika, ali funkcionira.“

„To ima logiku?“

„Da, zato što se pretpostavlja da taj gospodin zna ili bi trebao znati da muške frotirne čarape nisu dostupne već pola godine i vjerojatno ih neće ni biti. Kakve čarape taj gospodin može tražiti? Jasno, samo ženske ili dječje.“

Joy je na svoje pitanje dobila preko stotinu odgovora, ali nijednu konkretnu definiciju.

Radnici Karlova sveučilišta, koji nisu s njom u kontaktu, oprezni su. Kada na domjenku upriličenom u njenu čast sve više ljudi dozna o čemu želi pisati, svi ju prebacuju kao vrući krumpir.

Od znanstvenika su hrabrije njihove supruge. Supruga direktora Odsjeka za češku književnost povjerava se gospodični da se njen suprug trudi pročitati nešto od tog Kafke, ali mu ne ide. Počeo je, ali nije sposoban pročitati do kraja. „Zamislite, pokušao je čitati o čovjeku koji se pretvorio u kukca. To je nešto neprirodno, nešto grozno! To je kao iz te vaše američke književnosti, vi imate taj *sajns fikšn*, ne?“

„Imamo.“

„Samo što u tradiciji češke književnosti takve anomalije nisu uobičajene.“

Supruga drugog radnika, arhivistica odsjeka, rado bi američku stipendisticu udala za svog sina, koji, naravno, o Kafki nema pojma. Majka je odlučila pročitati *Proces* i prepričati sinu kratki sadržaj, da svoju buduću zaručnicu može nekako zainteresirati. Ali ubrzo počne očajavati. Stalno se vraća na početak knjige jer joj se čini da joj je promaklo zašto je Josef K. optužen. Zatim misli da će to doznati na kraju knjige, ali opet ništa. Potom dolazi na ideju da je pisac sakrio objašnjenje između redaka. Ne, nije.

I na kraju eksplozira: „To je prijevera, sinko! Nemaš se za što uhvatiti. Što se tiče žanra, knjiga je horor, ali čovjek u hororu, nakon toliko stranica, ima pravo saznati, koji je bio uzrok te strave!“

Dva mjeseca nakon toga ulaze u sobu gospodične Buchananové dva esenbeovca. Državna sigurnost želi znati nisu li prolaznici koji su nasumce odgovarali na njenu anketu slučajno bili lišeni vlastite volje. Jesu li odgovarali na njena pitanja u tom stanju.

Jedan od profesora savjetuje Amerikanki da u svom radu o Kafki ime Kafka uopće ne navodi.

Uvjerava ju da ljudi u Čehoslovačkoj dobro znaju izbjeći nesiguran teren. „Godinama se govori o prvoj predratnoj Čehoslovačkoj Republici i nekad se kaže da je tadašnji predsjednik uradio ovo ili ono. I svi znaju o kome se radi iako se ne spomene ime Masaryk. I tako je to sasvim u redu.“

1992.

Slučaj stipendistice Joy Buchananové je fikcija. Nisam ga napisao ja, već Radoslav Nenadál, docent američke književnosti na Karlovom sveučilištu. Sin predratnog časnika, rođen 1923. godine, danas jedan od

povratak na sadržaj

socialismu, roku 1987, a zanesl je do nakladatelství. S jeho obsahem se jakýmsi zázrakem seznámili pracovníci z jeho fakulty ještě před vydáním knihy.

Půl roku na něj nikdo nepromluvil.

Odborníci na literaturu se obsahem románu cítili velmi dotčeni. Bylo jim jasné, že fabule byla vymyšlená – jenže byla vymyšlena pravdivě, jak si někdo povšíml.

Nakladatelství nemělo odvahu román vydat. Vyšel, teprve když padl socialismus a autor už byl v důchodu. V roce 1992 v nakladatelství Franze Kafky.

Ale nakladatelství Franze Kafky nedokázalo knihu prodat.

„Možná že lidé nebyli na takový sarkasmus připraveni?“ uvažuje autor. A tak leží hromady románu *Tudy chodil K.* v obchodech sítě Levné knihy.

Jeden výtisk má dnes cenu jízdenky na tramvaj. „Kdybyste ho chtěl přeložit do polštiny...“ říká mi Nenadál.

„Nebo aspoň o něm napsat do nějakého vašeho časopisu... Pak by po něm zůstalo něco víc.“

„To udělám.“

najpoznatijih prevoditelja s engleskog jezika. Roman *Tudy chodil K.* napisao je još za vrijeme socijalizma, godine 1987. i odnio ga izdavaču. Sa sadržajem romana radnici njegovog fakulteta nekim su se čudom upoznali i prije nego je knjiga izdana.

Polu godine nije nitko s njime pričao

Stručnjake za književnost sadržaj romana jako je pogodio. Bilo im je jasno da je fabula izmišljena, samo što je bila izmišljena istinito, kako je netko primijetio.

Izdavačka kuća nije imala hrabrosti izdati roman. Izašao je tek nakon pada socijalizma i autor je već bio u mirovini. Godine 1992. u izdanju *Franza Kafke*.

Ali izdavačka kuća Franza Kafke nije mogla prodati knjigu. „Možda ljudi nisu bili spremni na takav sarkazam?“ razmišlja autor. I tako stoje gomile romana *Tudy chodil K.* u trgovinama mreže *Levné knihy*.

Jedan primjerak danas ima cijenu karte za tramvaj.

„Kada biste ga htjeli prevesti na poljski...“ kaže Nenadál, „ili barem o njemu pisati u nekom časopisu... Ostalo bi nešto više iza njega.“

„Napravit ću to.“

Mariusz Szczygieł Láska nebeská

O myšlenkách českého národa

Jaroslav Papoušek, Černý Petr

Petrovi je osmnáct a ví, že je hrozně těžké před lidmi utajit, co si doopravdy myslíme. Je praktikantem v jednom obchodě, ale necítí se tam dobře, především se neumí přizpůsobit vžitým normám.

“Petře!” zdělala se matka. “Úsměv tě nic nestojí a myslit si můžeš, co chceš.” Poslední slova šeptala do dlaně.

“Já si myslím, co chci,” řekl Petr. “Vždycky!”
“Jenomže to je na tobě vidět, Petříčku.”

Když se naskytne příležitost, mstí se chlapec skutečnosti, kterou neumí přijmout. Jde na nádraží, najde tabulku PRO PÁNY, vejde do kabiny a napíše na zed': SERU NA KRÁM 23. V. 1946. P. V. Návštěva záchoda přináší Petrovi i ten druhý druh úlevy – úlevu duševní.

Když se Witold Gombrowicz ocitl v buenosairské kavárně na toaletě a viděl na stěnách všelijaké kresby a nápisy, nahmatl náhodou v kapse inkoustovou tužku a šumící voda mu šeptala: udělej to, udělej to! Spisovatel načmáral vysoko na zed' ve španělštině něco nevybíravého, prošel kavárnou a vmísil se do davu. Nedokázal ale ten fakt utajit. Po váhání se k něčemu přiznal ve svém *Deníku*. Napsal, že po mnoho let netušil, jak elektrizující může být napsání něčeho takového. “... a stěží si mohu odpustit výčitku, že jsem promarnil tolik let, neznaje rozkoš tak lacinou a tak bez rizika.”

Nápisy na záchodcích jsou zrcadlem národů a dokonale předvádějí, co máme společného (zejména sexuální touhy) a čím se lišíme. Například dvě životní filozofie, polskou a ruskou, nejlépe vystihuje sbírka nápisů na veřejném záchodku ve Varšavě.

Nápis anglicky: “Poláci, proč ty své hajzly neuklízíte?”

Nápis polsky: “Chceme, ale nemůžeme.”

Druhý nápis polsky: “Můžeme, ale nechceme.”

Pod tím vším nápis rusky: “Rebjate, a čom vy gavaritě?”

Ta pointa vyjadřující pohrdání přízemními záležitostmi mi vytanula na mysli, když roku 1991 průvodkyně po Ermitáži mé skupině oznámila, že ruský národ se nachází na nejvyšším stupni civilizačního vývoje. Na to jsem řekl, že ta civilizace zřejmě dosud nedospěla do Ermitáže, když na toaletách není papír a každý si utírá zadek nejdřív rukou a potom o zed', a že se na to paní průvodkyně může jít podívat (já už jsem to viděl). Nezabila mě asi jen proto, že každým okamžikem měl nastat rozpad Sovětského svazu. Řekla hrdě: “Pro náš národ je nejdůležitější literatura a umění.” A ukázala rukou na obrazy.

Pokud jde o český národ, ten vynesl literární žánr, jakým jsou nápisy na záchodcích, do přímo nebeských výšin. Tyto nápisy mají v

Mariusz Szczygieł Ljubav nebeska

O mislima češkoga naroda

Jaroslav Papoušek, Crni Petar

Petru je osamnaest i zna da je užasno teško sakriti pred ljudima ono što zaista mislimo. Naučnik je u jednoj trgovini, ali ondje se ne osjeća dobro - prije svega ne zna se prilagoditi postavljenim normama.

“Petre!”, prenerazila se majka. “Osmijeh te ništa ne košta, a misliti možeš što hoćeš.” Posljednje riječi šaptala je u dlan.

“Ja mislim što hoću”, rekao je Petar.
“Uvijek!”

“Samo što se to vidi na tebi, Perice.”

Kad se ukaže prilika, dečko se osvećuje stvarnosti, koju ne zna prihvatiti. Ide na kolodvor, nađe tablu ZA MUŠKARCE, uđe u kabinu i napíše na zid: POSEREM TI SE NA TAJ DUĆAN 23. V. 1946. P. V. Posjeta zahodu pruža Petru i onu drugu vrstu olakšanja – olakšanje duševno.

Kad se Witold Gombrowicz našao u toaletu kafića u Buenos Airesu i na zidovima ugledao svakakve crteže i natpise, slučajno je u džepu napipao penkalu, a šumeća voda mu je šaptala: učini to, učini to! Pisac je visoko na zidu našvrljao nešto zajedljivo na španjolskome, prošetao kafićem i nestao u gomili. No to nije uspio zatajiti. Nakon oklijevanja, nešto je priznao u svom *Dnevniku*. Napisao je da nakon dugog niza godina nije ni slutio kako uzbudljivo može biti pisanje nečeg takvog. “... i jedva si mogu oprostiti što sam potratilo tolike godine ne znajući za tako jeftino i bezopasno zadovoljstvo.”

Natpisi u zahodima ogledalo su naroda i savršeno pokazuju što nam je zajedničko (osobito seksualne žudnje), a po čemu se razlikujemo. Na primjer, dvije životne filozofije, poljsku i rusku, najbolje opisuje zbirka natpisa u javnom zahodu u Varšavi.

Natpis na engleskome: “Poljaci, zašto ne čistite ta svoja sranja?”

Natpis na poljskome: “Želimo, ali ne možemo.”

Drugi natpis na poljskome: “Možemo, ali ne želimo.”

Ispod svega toga natpis na ruskome: “Rebjate, a čom vy gavaritě?”

Ta poenta, koja na osnovi prizemnih stvari izražava preziranje, podsjetila me na to kada je 1991. godine žena, koja je radila kao vodič u Ermitažu, obznanila mojoj skupini da se ruski narod nalazi na najvišem stupnju civilizacijskoga razvoja. Na to sam rekao da civilizacija očito dosad nije dospjela do Ermitaža jer u toaletima nema papira i svatko si guzicu briše prvo rukom, a zatim o zid, i da gospođa vodič to i sama može ići vidjeti (ja sam već vidio). Nije me ubila valjda samo zato što se svakog trenutka trebao raspasti Sovjetski Savez. Ponosno je rekla: “Za naš narod najvažniji su književnost i umjetnost.” I pokazala je rukom na slike.

Eva Leš
eva.lesh@gmail.com

povratak na sadržaj

Česku své fanoušky, internetové stránky a fóra. Plyne to možná z toho, že statistický Čech chodí na veřejný záchodek častěji než statistický Polák. Proč? Češi prostě pijí víc piva než my a pijí ho hlavně mimo domov, takže musejí častěji používat toalety. A časté návštěvy omámených mozků na pisoárech způsobují, že v Česku nacházíme nápisy nejen v kabinách, ale i nad pisoáry.

Existuje český nápis, který udělal mezinárodní kariéru. Objevil se na Eiffelce, v newyorském metru i na sovětské polární stanici Mir v Antarktidě. Týká se profesora z pražské techniky jménem Servít. Když profesor zkoušel studenty, byl tak jizlivý, že studenti v šedesátých letech dvacátého století začali na záchodcích této vysoké školy a později i po celém městě psát "Servít je vůl".

Servítův fenomén spočíval v tom, že se s ním desítky let korespondovalo po zdech ("Servíte, promiň, ale jsou ještě větší volové" apod.) a po profesorově smrti byl význam nápisu přenesen na dalšího profesora s tímto jménem, Zdeňka Servíta, vedoucího katedry fyziologie. Když pan profesor roku 1968 podepsal petici *Dva tisíce slov*, zdrcující kritiku vlády komunistů, a byl za to později propuštěn, objevil se nový nápis: "Servíta vyhodili, protože už není vůl, Servítová."

Na poetiku záchodků rád navazuje v Polsku milovaný písničkář Jaromír Nohavica. Zapisuje si myšlenky z toalet a vypráví o nich na koncertech. Jednou, když seděl na míse někde v Liberci, uviděl před sebou nápis, který autorovi záviděl, protože by ho byl rád vymyslel sám: "Sexem proti jaderné hrozbě."

Vysoký s nízkým, filozofický s triviálním, ale vždycky vtipný – takový je styl českých nápisů. Myslím tím jak dila tvořena klienty toalet, tak personálem, i když bych řekl, že jsou právě klienti, kdo píše nápisy, které mají vypadat jako od personálu. A tak se smějí všichni.

Moje zlatá sedmička záchodkové české literatury vypadá takto:

1. Alkohol vám nedá odpověď, ale nechá vás zapomenout otázku. (Panský záchodek v pražském baru)

2. Největší životní moudrostí je včas rozeznat, na koho se vys... a před kým se pos...! (Na zdi klozetu byla slova také vytečkovaná.)

3. Neházejte do pisoáru vajgly. Ruka, která je vytahuje, vám dává jídlo na talíř. (Panský záchodek v hospodě U vystřeleného oka na Žižkově, ale i v jiných hospodách České republiky)

4. Nevěř všemu, co si myslíš. (Nádraží v Brně)

5. Neházejte do pisoáru žvejkačky! Dopsano: Ztracují na chuti.

6. Víte, proč Bůh stvořil jako prvního muže? Protože se vždy začíná od nuly (Toalety na gymnáziu v České Lípě)

A nápis číslo 7. Vzpomenu si na něj, vždycky když potřebuji expresní dávku smíchu – z toalety v restauraci u rybníka v Českých Budějovicích – Boršové: Vážené dámy, neházejte tampony z oken, dusí se jimi naše kachny.

Kad je riječ o češkome narodu, uznio je književni žanr natpisa u zahodima ravno do nebeskih visina. Ti natpisi imaju u Češkoj svoje fanove, internetske stranice i forume. Možda je to tako jer po statistici Čeh odlazi na javni zahod češće nego Poljak. Zašto? Česi jednostavno piju više piva nego mi i piju ga uglavnom izvan kuće, tako da moraju češće koristiti toalete. A česte posjete omamljenih mozgova pisoarima uzrokuju da u Češkoj nalazimo natpise ne samo u kabinama, već i iznad pisoara.

Postoji češki natpis koji je izgradio međunarodnu karijeru. Pojavio se na Eiffelovom tornju, u njujorškom metrou i na sovjetskoj polarnoj stanici Mir na Antarktici. Tiče se profesora Servíta s praške tehničke. Kad je profesor ispitivao studente, bio je tako pakostan da su studenti u šezdesetim godinama dvadesetoga stoljeća počeli po zahodima te visoke škole, a kasnije i po cijelom svijetu, pisati "Servít je šupak".

Servítov fenomen zasnivao se na tom da se s njim desetke godina dopisivalo po zidovima ("Servíte, oprostite, ali postoje još veći šupci" i sl.), a nakon profesorove smrti natpis se počeo odnositi na drugog profesora s tim imenom, Zdeňka Servíta, pročelnika Katedre za fiziologiju. Kad je gospodin profesor 1968. godine potpisao peticiju *Dvije tisuće riječi*, poraznu kritiku vlade komunističke, zbog čega je kasnije bio otpušten, pojavio se novi natpis: "Servíta su izbacili jer više nije šupak, gospoda Servít."

Na poetiku zahoda rado se nadovezuje u Poljskoj ljubljenski kantautor Jaromír Nohavica. Zapisuje misli iz toaleta i prepričava ih na koncertima. Jednom, kad je sjedio na školjci negdje u Libercu, pred sobom je ugledao natpis na kojem je zavidio autoru jer bi volio da ga je sam izmislio: "Seksom protiv atomske prijetnje."

Visoki s niskim, filozofski s trivijalnim, ali uvijek duhoviti – takav je stil čeških natpisa. Pod time mislim na djela čiji su autori kako korisnici toaleta tako i osoblje, iako bi rekao da su upravo korisnici ti koji pišu natpise, koji bi trebali izgledati kao da ih piše osoblje. I tako se smiju svi.

Mojih top 7 natpisa zahodske češke književnosti izgleda ovako:

1. Alkohol vam neće dati odgovor, ali zbog njega ćete zaboraviti pitanje. (Muški zahod u praškom baru)

2. Najveća životna mudrost je na vrijeme razaznati na koga se pos... a pred kim se is...! (Na zidu nužnika slova su također bila istočkana.)

3. Ne bacajte čikove u pisoar. Ruka koja ih vadi stavlja vam hranu na tanjur. (Muški zahod u gostionici U vystřeleného oka na Žižkovu, ali i u drugim pivnicama Češke Republike)

4. Ne vjeruj svemu što misliš. (Kolodvor u Brnu)

5. Ne bacajte žvakače u pisoar! Dopsano: Gube okus.

6. Znaete li zašto je Bog prvo stvorio muškarca? Zato što se uvijek počinje od nule (Toalet u gimnaziji u Češkoj Lipi)

povratak na sadržaj

Jsem předsvěčen, že kdyby měl anonymní Čech napsat na zed' WC něco, co není směšné, přestal by si vážit sám sebe.

A natpis broj 7., njega se sjetim uvijek kada trebam brzinsku dozu smijeha – iz toaleta u restoranu kod ribnjaka u općini Boršov u Češkim Budějovicama: Poštovane dame, ne bacajte tampone kroz prozore, njima se guše naše patke.

Uvjeren sam da kada bi anonimni Čeh u WC-u trebao napisati nešto što nije smiješno, prestao bi cijeniti samog sebe.

Poljski 54-godišnji pjesnik **Marcin Świetlicki** izražava svoju kreativnost i na području glume, glazbe i novinarstva. Bio je urednik krakovskoga tjednika *Tygodnika Powszechnog*, a trenutačno živi i piše u Krakovu. Predstavljamo vam izbor iz opusa poezije ovog nagrađivanog pjesnika koji svoju pjesničku riznicu svakodnevno nadograđuje na stranici na Facebooku.

Tena Strahinec
thora3012@gmail.com

Nie się

Kochać się – to oznacza chyba siebie kochać,
więc
kochać należy bez się, kochać to coś w tobie,
co nie jest się, się nie ma, jeśli kochać, wiesz?

Magnetyzm

Iskrzy się noc i iskry.
Motyle są jak mosty
skonstruowane. Mnóstwo
cekinów nocą.

Mówi się „kocham“,
bo chce się odzewu.
I „śmierć“ się odpowiada,
choć inaczej trzeba.

Dotyka się łagodnie.
Každy dotyk ma echo.
I oczy się odwraca
z delikatnością zwierząt.

Znamię

Usta
były całością,
rozpołowiły się.

Nieruchomy, na rynku,
z kartką w dłoni.

Przychodzę na świat
po nocy.

Brat wilk,
siostry z jeziora
przysyłają mi mgłę pod gardło.

Olifant

Zobaczyłem światło więc przyszedłem.
Zadzwońłem i otworzyłaś.
Nie przyszedłem rozmawiać, nie przyszedłem
się kłócić,
nie przyszedłem prowadzić odwiecznej wojny.
Ja przyszedłem się kochać.
Mam już jeden nóż w plecach i nie ma tam
miejsca na następne.
Odpada dylemat: kawa - herbata?
Przyszedłem się kochać.
Zobaczyłem światło więc przyszedłem.
Zadzwońłem i otworzyłaś.
Nie przyszedłem rozmawiać. Nie przyszedłem
namawiać.
Nie przyszedłem zbierać podpisów. Nie
przyszedłem pić wódki.
Ja przyszedłem się kochać.

Ne se

Voljeti se – to možda znači voljeti sebe, dakle
voljeti ide bez se, voljeti ono što je u tebi,
što nije se, nema se, ako voliš, znaš?

Magnetizam

Iskri se noć i iskri.
Leptiri su kao mostovi
konstruirani. Mnogo
šljokica noću.

Govori se „volim“,
jer se traži odgovor.
I odgovara se „smrt“
iako treba drukčije.

Nježno se dodiruje.
Svaki dodir ima jeku.
I oči se okreće
delikatnošću životinja.

Znamen

Usta
su bila cjelina,
raspolovila su se.

Nepomični, na trgu,
s kartom u ruci.

Dolazim na svijet
noću.

Brat vuk,
sestre s jezera
odašilju mi maglu pod grlo.

Jolifanto

Ugledao sam svjetlo, zato sam došao.
Pozvonio sam i otvorila si.
Nisam došao razgovarati, nisam se došao
svadati,
nisam došao voditi dugotrajni rat.
Ja sam se došao voljeti.
Već imam jedan nož u leđima i tamo nema
mjesta za drugi.
Otpada dilema: kava – čaj?
Došao sam se voljeti.
Ugledao sam svjetlo i zato sam došao.
Pozvonio sam i otvorila si.
Nisam došao razgovarati. Nisam došao
nagovarati.
Nisam došao skupljati potpise. Nisam došao
piti votku.
Ja sam se došao voljeti.

povratak na sadržaj

Casablanca

Niekochany nie zdradza.
Niekochany chodzi
dzwoniąc w kieszeni
niepotrzebnym kluczem.

Z bramy wychyla się staruszek
niepokojąco podobny do Bogarta.
„Celuję prosto w twoje serce, synu!“
„Przecież wiesz, że to najmniej czuły we mnie
punkt.“

W sąsiedniej bramie znaleziono
siedemdziesięcioletnią Marilyn Monroe.
Potrafiła wykrztusić jedynie:
PU PU PI DU

„Jaka jest pańska narodowość?“
„Jestem pijakiem.
Jestem nieślubnym dzieckiem
Bogarta i Marilyn Monroe.
To ja
zabiłem Laurę Palmer.“

To wszystko na ten temat.

Nocą z sierpnia na wrzesień

Już może wrzesień. Zawracanie głowy
od świtu. Światło w oczy. Nie mam tatuażu.
Nie mogą dojść, kim jestem. Żadne hasła,
żadne
inicjały i żadne symboliczne obrazki
nie zakrywają mnie i dlatego zupełnie
nie mogą dojść kim jestem. Świat nie oferuje
niczego oprócz blasku. Ja poruszam się
jak wskazówka zegara – po kole, do góry,
w dół, w ciszy, w nudnym blasku. Świat nie
oferuje
niczego oprócz blasku. Konkrety pierzchają.
Trzymam się papierosa, żeby się nie zgubić.

Uwodzenie

Sto razy prościej byłoby na pewno,
gdybym się mylił. Ale się nie mylę:
jesteś najlepszym miejscem tego miasta,
centralnym punktem.

Kiedy wracam do miasta – to do ciebie
wracam.
Miasto po prostu nie istnieje, kiedy
nie ma w nim ciebie. Rozpadają się
dekoracje. Są zgliszcza. Rumowisko jest.

Nocą na moście ze zgubionych kluczy,
piór wiecznych, dokumentów – odnajdujesz
się.
Miasto istnieje, jeżeli ty zechcesz.
Miasto odpływa, jeśli chcesz.

Casablanca

Nevoljeni ne izdaje.
Nevoljeni hoda
zvoneći u džepu
nepotrebnim ključem.

Iza vratiju pojavljuje se starčić
uznemirujuće sličan Bogartu.
„Čiljam ravno u tvoje srce, sine!“
„Pa znaš da je to za mene najmanje osjetljiva
točka.“

Iza susjednih vratiju pronađena je
sedemdesetogodišnja Marilyn Monroe.
Uspjela je samo izustiti:
PU PU PI DU

„Koje ste narodnosti?“
„Pijanac.
Nevjenčanim sam djetetom
Bogarta i Marilyn Monroe.
Ja
sam ubio Lauru Palmer.“

To je sve što imam reći o tome.

Noću s kolovoza na rujan

Već je možda rujan. Odvraćanje glave
od svitanja. Svjetlo u oči. Nemam tetovažu.
Ne mogu saznati tko sam. Nikakve lozinke,
nikakvi
inicijali i nikakve simbolične sličice
me ne skrivaju i baš zato
ne mogu saznati tko sam. Svijet ne nudi
ništa osim bljeska. Krećem se
poput kazaljke sata – u krug, prema gore,
prema dolje, u tišini, u dosadnom bljesku.
Svijet ne nudi
ništa osim bljeska. Čjepidlake bježe.
Držim se za cigaretu, da se ne izgubim.

Zavođenje

Bilo bi sigurno sto puta lakše,
kada bih bio u krivu. Ali nisam u krivu:
najljepše si mjesto toga grada,
centralna točka.

Kad se vraćam do grada – vraćam se tebi.
Grad jednostavno ne postoji, kada
nema u njemu tebe. Raspadaju se
dekoracije. Postaju zgariste. Ruševina.

Noću se na mostu od izgubljenih ključeva,
vječnih pera, dokumenata – pronalaziš.
Grad postoji, ako ti to zaželiš.
Grad nestaje, ako želiš.